Nr. 5. Grudziądz, maj 1931 r. Rok IV

Nauczyciel Pomorski

„Szkoła Pomorska"

Organ Pomorskiego Oddziału Okręgowego
„Stowarzyszenia Chrześcijańsko-Narodowego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych"

Wychodzi 12 razy w roku — w pierwszej połowie każdego miesiąca. Cena pojedynczego numeru 50 groszy bez przesyłki. Abonament wraz z przesyłką: miesięcznie 0,55 zł, kwartalnie 1,50 zł, półrocznie 2,70 zł, rocznie 4,80. Członkowie „Stow. Chrz. N. Naucz. Szkół Powsz." Okręgu Pom. płacą za numer wraz z przesyłką 25 gr miesięcznie oprócz składek członkowskich i razem z niemi na P. K. O. Poznań nr. 206.133 (Pomorski Zarząd Okręgowy). —

Redaguje Albin Nowicki, Grudziądz. Młyńska nr. 27, z współudziałem Komitetu Redakc. Redaktor odpow. tenże. Adres Redakcji i Administr.: Grudziądz, Rynek nr. 15 p. I. tel. 713.

Zaproszenie do Działdowa.

Stolica polskich Mazur, najbliżej położona ze wszystkich miast od pól grunwaldzkich, Działdowo, w którem to mieście stanie niebawem pomnik zwycięzcy z pod Grunwaldu, Władysława Jagiełły, zaroi się w czasie tegorocznych Zielonych Świątek od nauczycielstwa, członków naszej organizacji, którzy przybędą na tegoroczny Walny Zjazd Okręgu Pomorskiego. Jeżeli każdy doroczny Walny Zjazd jest dla nauczycielstwa wielkiem świętem, dla organizacji kamieniem milowym i ważnym etapem w jej historji i rozwoju, to miejsce odbycia zjazdu dodaje w tym roku naszemu zjazdowi szczególne znaczenie! Jak rok temu nad polskiem morzem, w Gdyni, tak teraz na drugim krańcu naszej ziemicy pomorskiej, na polach przygrunwaldzkich, chcemy zamanifestować, nauczycielstwo polskie Pomorza, swe uczucia patrjotyczne i nabrać nowego bodźca i świeżych sił do wytężonej pracy na naszych odpowiedzialnych placówkach kresowych!

Mimo ciężkich czasów pod względem gospodarczym, mimo kryzysu w budżecie każdego z nas, nie dajmy się zniechęcić: prócz kosztów przejazdu staraliśmy się wszelkie wydatki możliwie zmniejszyć i uczestnikom zaoszczędzić. Niech chociaż raz na rok wolno nam będzie, widzieć się w szerszem gronie swych równych i najbliższych! — zgodnie i harmonijnie jak zawsze obradujmy z powagą nad naszemi zagadnieniami, ramię przy ramieniu, Koledzy z wszystkich zakątków Pomorza, owiani i ożywieni jednym duchem!

Niniejsze słowa, które dotrą za pomocą „Nauczyciela Pomorskiego" do wszystkich władz i szkół na Pomorzu, niechaj służą za serdeczne zaproszenie na nasz tegoroczny Walny Zjazd w DZIAŁDOWIE we wtorek, dnia 26. maja r. b.

Program Zjazdu w Działdowie.

PIERWSZY DZIEŃ:

Poniedziałek (II. święto Zielonych Świątek), dnia 25. maja 1931 r.

I. Komisja przyjęć czynna na dworcu, biuro informacyjne, rejestracyjne i kwaterunkowe w gmachu szkoły powszechnej.

II. Od godziny 10-tej minut 30 w gmachu szkoły powszechnej posiedzenie Komisji Rewizyjnej, a od godziny 15-tej tamże posiedzenie Pomorskiego Zarządu Okręgowego.

III. O godzinie 20-tej: spotkanie w hotelu p. Kniffla „Masovia" przy Rynku.

DRUGI DZIEŃ:

Wtorek, dnia 26. maja 1931 r.

I. O godzinie 8-mej minut 30 uroczyste nabożeństwo we Farze.

II. Po nabożeństwie: XII. Walny Zjazd Delegatów Pomorskiego Oddziału Okręgowego na sali hotelu „Masovia" przy Rynku:

1) zagajenie i formalności wstępne,
2) wybór komisji weryfikacyjnej,
3) przemówienia przedstawicieli władz i instytucyj,
4) referat delegata Zarządu Głównego p. Próchnika, redaktora „Nauczyciela Polskiego": „Najpilniejsze zadania naszej szkoły na Pomorzu",
5) dyskusja,
6) sprawozdania,
7) dyskusja nad sprawozdaniami,
8) wybór komisyj: a) matki, b) wnioskowej, c) skarbowej, d) statutowej.

III. Obrady poszczególnych komisyj.

IV. Przerwa obiadowa.

V. O godzinie 15-tej: ciąg dalszy plenarnego posiedzenia Walnego Zjazdu Delegatów Pomorza:

1) sprawozdania poszczególnych komisyj, dyskusje i uchwały,
2) absolutorjum i wybory,
3) zatwierdzenia, komunikaty, wolne głosy, zakończenie.

VI. Wieczorem tegoż dnia wieczór towarzyski z tańcami.

Uwagi:

1) Karty dla delegatów Kół, uprawniające do głosowania na zjeździe, zostaną wręczone pp. delegatom na miejscu.
2) Delegatów, reprezentantów Kół, należy zgłosić do Zarządu Okręgowego.
3) Wnioski winny być zgłoszone na piśmie Zarządowi Okręgowemu.
4) W sprawie kwater należy zwrócić się piśmiennie do przewodniczącego sekcji zjazdowej pod adresem: „Rektor Wejrowski — Działdowo".

Grudziądz, dnia 1. maja 1931 r.

POMORSKI ZARZĄD OKRĘGOWY:

(—) Albin Nowicki, prezes. (—) Aleksander Kwiatkowski, sekr.

Regulamin obrad, obowiązujący na Zjeździe Delegatów.

§ 1. **Zjazdem Delegatów kieruje Prezydjum Zarządu Okręgowego i wybranych z łona zebranych 4 sekretarzy.** Prezydjum Zjazdu ma prawo powołać honorowe Prezydjum Zjazdu.

§ 2. Wnioski dotyczące zmiany porządku dziennego potrzebują poparcia ⅓ obecnych do głosowania uprawnionych Delegatów. Wnioski takie traktuje się na równi z wnioskami o zamknięcie dyskusji.

§ 3. Przewodniczący udziela głosu w porządku wynikającym z kolejności zgłoszeń. Zgłoszenia winny być pisemnie podawane przy stole prezydjum, gdzie je sie wpisuje do listy mówców.

§ 4. Wszelkie wnioski uzasadniają wnioskodawcy.

§ 5. Mówcy w sprawie formalnej lub faktycznego sprostowania mają pierwszeństwo i nie podlegają kolejności, przewidzianej w § 3.

§ 6. Zabieranie głosów w sprawach osobistych dozwolone jest dopiero po dyskusji.

§ 7. Przewodniczącemu przysługuje prawo zabierania głosu każdego czasu w kwestjach sprostowania lub wyjaśnienia faktów, w razie potrzeby może więc każdego czasu mówcy przerwać, zwrócić mu uwagę, gdy odbiega od przedmiotu obrad, przywoływać mówców, wykraczających przeciw zwyczajom parlamentarnym, do porządku, odebrać mówcy głos. Pozbawiony głosu ma prawo odwołania się do zjazdu. Zjazd głosuje w tej sprawie bez dyskusji.

§ 8. Jeżeli przewodniczący pragnie zabierać głos w rzeczowej dyskusji, winien oddać przewodnictwo swemu zastępcy i zastosować się pod względem kolejności do listy mówców.

§ 9. Wnioski o zamknięcie dyskusji winien przewodniczący natychmiast poddać pod głosowanie. Przed głosowaniem odczytuje przewodniczący nazwiska zapisanych mówców. Po przyjęciu wniosków o zamknięcie dyskusji, otrzymuje na życzenie głos tylko wnioskodawca.

§ 10. Przed głosowaniem wolno udzielić głosu na życzenie do krótkich wzmianek osobistych i wyjaśnień; po zarządzeniu głosowań wydanie głosu jest niedopuszczalne.

§ 11. Wnioski i rezolucje, wyłaniające się w ogólnej dyskusji, winny być piśmiennie zredagowane i przewodniczącemu przedłożone bezpośrednio po przemówieniu. Przewodniczący odczytuje je natychmiast, w każdym razie przed udzieleniem głosu następnemu mówcy.

§ 12. Wnioski o przejście do porządku nad przedłożoną sprawą uprzedzają jej wnioski. Załatwia się je natychmiast.

§ 13. Nagłe wnioski — mogą być zgłaszane tylko w porozumieniu z Prezydjum O nagłości wniosków rozstrzyga zjazd większością głosów ⅔.

§ 14. Głosowanie nad wnioskami odbywa się przez podniesienie kart legitymacyjnych, przy równej liczbie głosów wniosek upada.

§ 15. Głosowanie przy wyborach jest tajne i odbywa się kartkami. Dozwolone są wybory przez aklamację jednakże z wyjątkiem wyboru przewodniczącego Zarządu Okręgowego.

§ 16. Regulamin powyższy obowiązuje także na posiedzeniach poszczególnych Komisyj Zjazdu".

Instrukcja Zarządu Okręgowego dla prowadzenia pracy w Komisjach.

1. Członkowie Komisji wybierają: przewodniczącego, kierując się fachowością w przedmiocie tematu obrad Komisji;

sekretarza i referenta na plenum, którego szczególnym obowiązkiem jest dokładne protokółowanie i wygotowanie protokółu.

2. Zarząd Okręgowy wyznacza delegata, którego obowiązkiem jest: a) zagajenie, b) przedstawić komisji sprawy jej poruczone, c) zaopinjować wnioski i podać sposoby i formy ich załatwienia.

3. Każdy członek Komisji, zanim zacznie przemawiać, składa uprzednio na piśmie dokładnie sprecyzowany wniosek na ręce przewodniczącego, zaopatrzony wyraźnym podpisem wnioskodawcy.

Sprawozdanie roczne za rok kalend. 1930.

SŁOWO WSTĘPNE:

Sprawozdanie niniejsze podajemy ogółowi do wiadomości jako materjał podstawowy dla obrad na naszym tegorocznym Walnym Zjeździe w Działdowie. Szanownym Zarządom Kół dla informacji i orjentacji, aby wyciągnęły z niego wnioski co do sposobu pokierowania pracami organizacyjnemi i ożywienia i spotęgowania wysiłków w naszych komórkach podstawowych, t. j. Kołach, naszym członkom nareszcie jako zachęta do rozszerzania naszych szeregów.

Ze względów oszczędnościowych podajemy sprawozdanie to tylko w streszczeniu. Wystarczy ono jednak, aby przeświadczyć wszystkich czytających, że nasza organizacja nietylko utrzymała się w roku sprawozdawczym na dawnym poziomie, ale przeciwnie pod względem ilościowym co do ilości Kół i członków, jak też jakościowej pracy w kołach i zarządach może się poszczycić znacznem udoskonaleniem i niemałemi postępami.

WSPOMNIENIA.

Przed 10-ciu laty!

Rok 1920 upływa pod znakiem tworzenia coraz to nowych towarzystw na całym terenie Pomorza oraz komunikowania się z Zarządem „Związku Dzielnicowego", który prowadził rozmowy i pertraktacje z innemi organizacjami nauczycielskiemi na temat zlania się w jedną wspólną organizację z Polskiem Towarzystwem Pedagogicznem (P. T. P.) we Lwowie i grupującemi się około niego pokrewnemi stowarzyszeniami z jednej strony, a i Z. P. N. S. P. w Warszawie z drugiej strony.

Dnia 15-go października 1920 r. odbył się drugi zjazd delegatów Pomorza w Grudziądzu na sali Bazaru. W imieniu delegacji pomorskiej (Tkaczyk, Żelewski, Nowicki, Talaśka), składali sprawozdanie z wyjazdów do Poznania i pertraktacyj: Kol. Aleksander Talaśka z Lisewa, mówił o zewnętrznej stronie sprawy; trudności przedostania się przez kordon w Bydgoszczy z „Pomorza", będącego wówczas jeszcze pod rządami pruskiemi, do polskiej już, bo oswobodzonej Wielkopolski; kol. Albin Nowicki zaś mówił o treści, przebiegu i wynikach odbytych w Poznaniu konferencyj. Zjazd wyraził delegatom swe uznanie i zaaprobował jednomyślnie stanowisko delegacji pomorskiej. Zjazd wybrał drugą delegację dla dalszych pertraktacyj w składzie: Wanda Szumanówna, Tkaczyk, A. Nowicki, Bolesław i Feliks Pierzyńscy, Krykant, Deskowski, Górny i Stryjkowski. Zjazd wypowiedział się za zatrzymaniem przydomku „katolickiego" (związku) oraz za szkołą wyznaniową. Prócz spraw organizacyjnych omówił zjazd kwestje podręczników i bibljotek, kursów i egzaminów.

W tym roku (dnia 22. listopada 1920 r.) odbył się jeszcze jeden zjazd delegatów Towarzystw Pomorza, także w Grudziądzu (Bazar), w obecności przedstawicieli władz szkolnych (Dr. J. Łęgowski, radca Błeński). Z powodu odległości miejsca swego urzędowania a siedzibą Związku (Linowiec, pow. Chełmno, a Grudziądz) zrezygnował ze swego stanowiska prezes Jan Tkaczyk, zastępca zaś prezesa i pierwszy sekretarz (pp. Chmielecki i Żelewski)) z powodu objęcia posad in-

---

4. Protokół z posiedzenia ma obejmować:
   a) temat obrad;
   b) spis członków Komisji (wyraźnie imię i nazwisko, miejscowość zamieszkania i Koło, do którego należy;
   c) uchwały powzięte przez Komisję;
   d) nazwisko referenta Komisji na plenum.

5. Protokół ma być podpisany przez przewodniczącego i sekretarza, — i ze zgłoszonemi na osobnych kartkach wnioskami — razem oddany sekretarzowi Zarządu Okręgowego.

6. Prawo obecności ma każdy uczestnik Zjazdu, prawo przemawiania i składania wniosków każdy delegat, prawo głosowania tylko członek danej Komisji.

spektorów szkolnych; na ich miejsce wybrano 1-szym prezesem Bronisława Górnego z Wąbrzeźna, który otrzymał był nominację na kierownika szkoły w Grudziądzu, tymczasem nieobecnego z powodu pełnienia służby wojskowej jako ochotnik wojsk polskich, jako zastępcę Albina Nowickiego, jako sekretarza Cezarego Kalinowskiego. Szeroko omówiono sprawy organizacji i szkolnictwa.

Żądano jednolitej, obowiązkowej, powszechnej szkoły państwowej, szkoły wyznaniowej oraz 4 godzin nauczania religji. Na zakończenie wystąpił miejscowy chór nauczycielstwa, śpiewający na 4 głosy pod batutą p. Empla.

CZŁONKOWIE HONOROWI.

Organizacja poniosła niepowetowaną stratę i okryła się kirem żałoby, gdyż w okresie sprawozdawczym dnia 13. 11. 1930 roku zabrał Bóg w zaświaty Prezesa Honorowego Pomorskiego Oddziału Okręgowego

ś. p. D-RA JÓZEFA ŁĘGOWSKIEGO,

organizatora administracji szkolnictwa polskiego na Pomorzu, em. Prezesa „Komisji dla Spraw Wyznaniowych i Szkolnych na Pomorzu", pierwszego Kuratora O. S. P.

Nekrolog i życiorys naszego drogiego i nieodżałowanej pamięci prezesa honorowego podaliśmy w „Nauczycielu Pom." (nr. 2 rok III. str. 429—433).

Cześć Jego świetlanej pamięci!

Członkami honorowymi Oddziału Pomorskiego są:

1. Michał Makowski, em. rektor z Pelplina,
2. Piotr Nowicki, rektor w Wabczu, powiat Chełmno,
3. Jan Tkaczyk, b. prezes okręgowy, em. rektor z Grudziądza,
4. Paweł Żelazny, em. rektor z Chełmży.

NEKROLOG:

Nieubłagana śmierć wyrwała w 1930 roku z naszych szeregów kilku drogich Kolegów (żanek), zadając naszej organizacji znaczne straty, a nam pozostałym swemi ciosami prawdziwy ból.

Zmarli:

1. **Marja Piątkowska, członkini honorowa Koła Toruń.**
2. **Władysław Szczeblewski, nauczyciel semin. naucz. w Grudziądzu.**
3. **Bernard Bakowski, kier. szkoły w Nowejwsi, czł. Koła Grudziądz.**
4. **Eufemja Głabiewska, nauczycielka w Gdyni, członkini tamtejszego naszego Koła, córka naszego członka, kierownika szkoły w Chylonji, dnia 7. 6. 1930 r.**
5. **Adolf Góra, kierownik szkoły w Obłużu, członek i współzałożyciel Koła Gdynia — dnia 16. 10. 30 r.**
6. **Profesor Dr. Józef Łęgowski w Poznaniu, prezes honorowy Pomorskiego Oddziału Okręgowego — dnia 13. 11. 1930 r.**
7. **Ferdynand Lipski, kierownik szkoły w Grubnie, współzałożyciel Koła w Lubawie, członek Koła w Chełmnie — 24. 11. 1931 r.**

ZJAZDY.

A. Ogólnokrajowy zjazd Stowarzyszenia w Krakowie.

Zjazd ten, który odbył się z początkiem wakacyj letnich, dnia 2 — 5. lipca 1930 r. w Krakowie, był potężną manifestacją naszej organizacji w mieście stołecznem i stolicy podwawelskiej — naszych uczuć katolickich i narodowych. Pod względem ilościowym, sprężystości organizacji, oddźwięku wśród społeczeństwa krakowskiego i prasy przewyższał znacznie równocześnie obradujący tamże zjazd Związku, a wybitnym współudziałem episkopatu i duchowieństwa, wysokością poziomu obrad i doniosłością uchwał, przewyższał wszystkie poprzednię

zjazdy. Pomorze brało udział w nim nietylko przez pełen Zarząd Okręgowy, ale licznymi delegatami Pomorskiego Oddziału Okręgowego oraz masą uczestników. W związku ze zjazdem odbyły się zwiedzania miasta i okolicy oraz wycieczki do Wieliczki i Zakopanego i w Tatry. Zjazd pozostawił niezatarte wspomnienia i przyczynił się do umocnienia pozycji naszego Krakowskiego Oddziału Okręgowego.

B. XI. Walny Zjazd Pomorskiego Oddziału Okręgowego w Gdyni dnia 9-go do 11-go czerwca 1930 r. zgromadził kilkaset uczestników. Szczegółowe sprawozdanie opublikowaliśmy w „Nauczycielu Pomorskim nr. 8. rok III. strona 275—292.

C. Zjazdy i obchody jubileuszowe.

W tym roku obchodziły następujące Koła uroczyste obchody i zjazdy jubileuszowe z okazji dziesięciolecia swego istnienia.

1 Warlubie, powiat Świecie, dnia 5. I. 1930 r. („N. P." strona 78).
2. Tczew, dnia 1. i 2. II. 1930 r. (strona 109—112).
3. Kościerzyna, dnia 1. III. 1930 r. (strona 134—136).
4. Lidzbark — dnia 22. 5. 1930 r. (strona 306—308).
5. Łasin — dnia 1. 6. 1930 r. (strona 305).

D. Zjazdy powiatowe odbyły się:

1. w Chełmnie, dnia 10. 5. 1930 r. („N. P." rok III. str. 246).
2. w Wąbrzeźnie, dnia 11. 5. 1930 r. (strona 247—248).
3. w Kartuzach, dnia 3. 10. 1930 r. (strona 410—411).

Jubileusze powyższe i zjazdy ściągnęły liczne masy nauczycielstwa i gości, obfitowały w bogaty porządek obrad, wysłuchano ciekawych i pouczających referatów, program zabawowy był niemniej urozmaicony, tak — że uczestnicy wynieśli z tych obchodów dużo korzyści i miłych wspomnień.

DZIAŁALNOŚĆ ZARZĄDÓW.

I. SKŁAD:

A. Członkowie Zarządu Głównego w Warszawie z Pomorza:

Przed Walnym Zjazdem:

1. Albin Nowicki — Grudziądz, wiceprezes,
2. Cezary Kalinowski — Grudziądz, członek,
3. Józef Dzięcioł — Działdowo, członek,
4. Bronisław Noga — Świecie, delegat Oddziału Pomorskiego.

Po Walnym Zjeździe: Pozostali ci sami, gdyż nie nastąpiły żadne zmiany.

B. Pomorski Zarząd Okręgowy:

1. Nowicki Albin — Grudziądz, prezes 1930 r.
2. Wojciechowski Roman — Toruń, wiceprezes, 1930 r.
3. Kwiatkowski Aleksander — Grudziądz, członek 1928 r.
4. Kalinowski Cezary — Grudziądz, członek, 1930 r.
5. Spica Andrzej — Grudziądz, członek 1929 r.
6. Zawodziński Franciszek — Tuszewo, członek, 1929 r.
7. Zyborska Marja — Grudziądz, członek, 1928 r.
8. Delewski Józef — Grudziądz, członek, 1929 r.
9. Ryczakowicz Melchior — Grudziądz, członek, 1929 r.
10. Kolasiński Piotr — Brodnica, członek, 1930 r.
11. Jackowski Leon — Chojnice, członek, 1930 r.
12. Ogrodwski Mieczysław — Gdynia III., członek, 1929 r.
13. Dzięcioł Józef — Działdowo, członek, 1928 r.
14. Noga Bronisław — Jeżewo, członek, 1928 r.
15. Ossowski Józef — Tuchola, członek, 1928 r.
16. Dolecki Józef — Chełmża, członek, 1928 r.
17. Wilczewski Stefan — Grabowo, członke, 1928 r.
18. Marceli Radomski — Kościerzyna, członek, 1930 r.
19. Anastazy Murawski — Lubawa, członek, 1930 r.
20. Albin Ługiewicz — Wąbrzeźno, członek, 1929 r.

C. Komisja Rewizyjna:

1. Krajnik Lambert — Pelplin, członek.
2. Raszeja Bolesław — Starogard, członek.

3. Vetter Brunon — Toruń, członek.
4. Grochocki Bernard — Barłożno, zastępca.
5. Stefański Jan — Tczew, zastępca.

Komisja Rewizyjna nie uległa w okresie sprawozdawczym żadnym zmianom, natomiast do Pomorskiego Zarządu Okręgowego należał przed Walnem Zjazdem Oddziału kol. Paweł Szmelter z Grudziądza, a nie należeli kol. M. Radomski z Kościerzyny i A. Murawski z Lubawy. Po rezygnacji p. P. Szmeltera Walny Zjazd wybrał pp. Radomskiego i Murawskiego, tak — że spis przedstawia skład Zarządu Okręgowego po Walnym Zjeździe.

II. DZIAŁALNOŚĆ POMORSKIEGO ZARZĄDU OKRĘGOWEGO.

W 1930 roku odbyło się 5 posiedzeń Zarządu Okręgowego i to:
1. dnia 4. 5. 1930 r. w Grudziądzu, obecnych — 17 członków,
2. dnia 9. 6. 1930 r. w Gdyni, obecnych — 19 członków,
3 dnia 10. 6. 1930 r. w Gdyni, obecnych — 15 członków,
4. dnia 3. 7. 1930 r. w Krakowie, obecnych — 20 członków,
5. dnia 11. 11. 1930 r. w Grudziądzu, obecnych — 17 członków.

razem 5 posiedzeń, brało udział 88 osób i razy. Nieobecni, wstrzymani ważnemi przeszkodami, usprawiedliwili swą nieobecność.

1. Pierwsze posiedzenie, odbyte dnia 4. 5. 1930 r. w Grudziądzu z współudziałem prezesa Stowarzyszenia Michała Sicińskiego, załatwiło taki porządek obrad:

a) Zjazd Okręgowy w Gdyni, b) kursy wakacyjne, c) kolonje wypoczynkowe nad morzem, d) budowa domu nauczycielskiego w Jastrzębiejgórze, e) sprawozdanie z posiedzenia Zarządu Głównego, f) stan naszej organizacji na Pomorzu, g) kasa pośmiertna, h) sprawy gospodarcze, i) sprawy wydawnicze, j) wolne głosy (szczegółowe sprawozdanie patrz „Naucz. Pom." strona 243—246 rok 30).

2. Drugie posiedzenie: dnia 9. 6. 1930 r. w Gdyni miało za zadanie, przygotować w szczegółach zjazd okręgowy, jaki się odbył tamże dnia następnego („N. P." str. 276—277).

3. Trzecie posiedzenie: dnia 10. 6. 1930 r. w Gdyni: Na niem ukonstytuował się Zarząd Okręgowy, wyborami zmieniony i uzupełniony („N. P." str. 285).

4. Czwarte posiedzenie: dnia 3. 7. 1930 r. w Krakowie: Przydzielono poszczególnych członków (oraz pp. Pawłowskiego — Chełmno, Kalinowskiego — Sępólno, Sieradzkiego — Kartuzy, W. Jackiewicza — Gniew, i J. Piątka — Pelplin), do poszczególnych komisyj zjazdowych, bądź z głosem decydującym, bądź to doradczym — zajęto stanowisko wobec wyłonionych na zjeździe wniosków i rezolucyj, ustalając sposób głosowania.

5. Piąte posiedzenie — dnia 11. 11. 1930 r. w Grudziądzu. Posiedzenie poufne, obradujące nad wnioskiem o podłożu politycznem p. Jana Szwemina, Kuratora O. S. P.

III. WYDZIAŁ WYKONAWCZY.

Wydział Wykonawczy składa się z członków Zarządu Okręgowego, zamieszkujących w jego siedzibie względnie w okolicy t. j. Grudziądza, a jest uzupełniony członkami zarządu Koła miejscowego o głosie doradczym. Do Wydziału Wykonawczego należeli w czasie sprawozdawczym:

1. Nowicki Albin, prezes,
2. Kwiatkowski Aleksander, sekretarz,
3. Spica Andrzej, skarbnik,
4. Kalinowski Cezary, referent organizacyjny (od dnia 1. 11. 1930 r. na W. K. N. w Toruniu),
5. Delewski Józef, referent spraw gospodarczych,
6. Zyborska Maria, referentka prasowa,
7. Zawodziński Franciszek, Tuszewo, referent Kasy Ubezpieczeniowej,
8. Ryczakowicz Melchior, referent spr. oświatowych i prezes Koła Grudziądz,
9. Szmelter Paweł, referent spraw zawodowych,
10. Sander Alfons, sekretarz Koła Grudziądz,
11. Porożyński Jan, skarbnik Koła Grudziądz.

Wydział Wykonawczy odbył w 1930 roku 40 posiedzeń. Posiedzenia odbywały się z reguły co poniedziałek od godziny 3-ciej do godziny 6-tej po południu. Udział brało przeciętnie 7 osób w sumie 292 osób i razy.

IV. BIURO OKRĘGOWE

mieści się od kilku lat w bardzo dogodnym i pierwszorzędnym punkcie Grudziądza, przy głównym rynku nr. 15, gdzie zajmujemy całe I. piętro czteropokojowem mieszkaniem o kompletnem urządzeniu biurowem. W okresie sprawozdawczym dwa pokoje idące na rynek odnajęliśmy jako pokoje biurowe „Bezpartyjnemu Blokowi Współpracy z Rządem" i „Legji Inwalidzkiej", sami użytkując na swe biura pozostałe dwa pokoje, idące na podwórze. Tam mieściło się biuro Pomorskiego Zarządu Okręgowego oraz redakcja i administracja naszych wydawnictw. Biuro było czynne w godzinach 8—13 i 15—18, telefon 713.

V. DZIAŁ KORESPONDENCYJNY.

Dział ten przybrał z uwagi na nasze 88 Kół miejscowych z przeszło 1900 członkami, na nasze wydawnictwa, na konieczność utrzymywania ścisłego kontaktu tak z władzami, Zarządem Głównym i innemi Zarządami Okręgowemi tak olbrzymie rozmiary, że najlepszym tego dowodem jest liczba dziennika 16870/30, którą zamknęliśmy rok kalendarzowy 1930, wobec 8680/29 w 1929 r. a 4285/28 w 1928 roku („N. P." strona 168 III.)

Podług dziennika największa liczba spraw załatwionych przypada na miesiąc maj i czerwiec oraz wrzesień i październik, a najmniej na lipiec i sierpień (wakacje letnie).

Z 16.870 numerów dotyczyło: 4.800 spraw wydawniczych i prasowych, 4.700 spraw organizacyjnych, 1.800 spraw kasowych, 1.080 spraw zawodowych, 980 spraw propagandy, 920 spraw pedagogicznych, 850 spraw gospodarczych, 830 spraw prawno-służbowych, 820 spraw samopomocy, 90 spraw dyscyplinarnych. Prócz tego odwiedziło biuro w tym okresie dla ustnego załatwienia spraw i dla zaciągnięcia

VI. WYDAWNICTWA.

1. „Nauczyciel Pomorski".

Dla naszego organu okręgowego oznaczał 1930 r. — trzeci rok istnienia „Nauczyciela Pomorskiego". Wychodził on pod redakcją Albina Nowickiego, jako miesięcznik co miesiąc z wyjątkiem miesiąca sierpnia, za to wydaliśmy numer majowy, zawierający sprawozdanie roczne za 1929 r., w podwójnej objętości (nr. 5 i 8). Rocznik składający się z 11 zeszytów, zawierał pokaźne volumen 460 stron; a wyszło w świat ogółem 25.000 zeszytów (zwykły nakład — 2.300 egz., nadzwyczajny — 2.500 egz.) Rocznik zawiera:

A. Artykuły wstępne:

1. „Na progu nowego roku" (stron. 2); 2. „Zaślubiny Polski z Bałtykiem" (str. 53); 3. „Od Redakcji" i „Złote myśli dla wychowawców — nauczycieli" (str. 97 i 98); 4. „Wesołego Alleluja!" (str. 122); 5. „Wszyscy do Gdyni!" (str. 154); 6. „Pomorzanin biskupem Łomżyńskim" (ks. B. Dembek), (str. 325, 6); 7. „Ks. Minister Dr. Żongołłowicz do nas" (str. 365 i 366); 8. „Minister E. Kwiatkowski: Do młodych czytelników „Od Naszego Morza" (str. 389 i 391); 9. „Nad trumną naszego Prezesa Honorowego" (str. 429—433).

B. Referaty pedagogiczne i zasadnicze:

1. Bronisława Dombkówna — Świecie: „Nieśmy ideę misyjną do szkoły" (str. 3—6); 2. Melchior Ryczakowicz — Grudziądz: „Psychologiczne pogłębienie powieści biblijnej" (str. 6—10); 3. Bernard Kośnik — Pluskowęsy: „W jaki sposób kształcę wolę w nauce gimnastyki?" (str. 11—14); 4. Helena Lubelska — Koszelewski: „Co zyska dziecko, a w przyszłości naród przez posiadanie książeczki oszczędnościowej?" (str. 15); 5. Ks. Dziekan Łowicki — Niedźwiedź: „Kara cielesna w szkole" (str. 54—57); 6. Melchior Ryczakowicz — Grudziądz: „O karności w szkole" (str. 99—104); 7. Izydor Delewski — Wąbrzeźno: „Podstawy psychologiczne nauki matematyki" (str. 122—126); 8. Ks. Franciszek Żynda — Wąbrzeźno: „Akcja Katolicka, a nauczyciel polski" (str. 270—275); 9. „Walka o duszę młodzieży" (str. 326—330); 10. „Ubezpieczenie na życie, a nauczycielstwo pomorskie" (str. 330—331); 11. Ignacy Sarnowski — Jastarnia: „Nowa szkoła jako czynnik wychowawczy, uwzględniający ideologię Stowarzyszenia" (str. 367—369); 12. A. Bogdański: „Przy wspólnej pracy — lekarz, duszpasterz i wychowawca" (str. 369—370); 13. Ks. A. S.: „Sprawa szkolna" (str. 370—373); 14. Kłos: „List p. Nowaka prezesa Zw. P. N. S. P. do Episkopatu w świetle faktów" (str. 392—397); 15. Nauczyciel szkoły powszechnej: „Walka z Kościołem w szkolnictwie" (str.

397—400); 16. „Na marginesie konfliktu między Episkopatem, a Z. P. N. S. P. (str. 400—402); 17. Atre: „Esperanto przyszły język wszechświatowy" (str. 402—404 i 437—439); 18. „Wdrożenie do samouctwa i wczesnego poznawania swych zdolności" (str. 433—434); 19. Mieczysław Oborski Korne: „Ton w mowie nauczyciela" (str. 434—435); 20. Dr. Władysław Pniewski — Gdańsk: „Historja książki polskiej" (str. 436); 21. Ks. Jana Krystosik: „W sprawie zaufania do związku P. N. S. P. (str. 439—442); 22. Jan Zbigniew Rychcik — Działdowo: „Moje wrażenia z „Modrzejowa" w Zakopanem" (str. 442—443).

C. Metodyczno-praktyczne przyczynki:

1. Izydor Śliwa — Grudziądz: „Regjonalizm w praktyce biologicznej" (str. 15—21 i 57—63); 2. T. Gawarzycki — Wąbrzeźno: „Lekcja z algebry w oddz. VII. Temat: Wprowadzenie pojęcia równania" (str. 21—23); 3. Bolesław Wytrążek — Gruczno: Lekcja z higjeny — Prawidłowa postawa przy siedzeniu" (str. 63—65); 4. Leonard Brzeziński — Grudziądz: Lekcja z przyrody: Temat: „Śnieżka — typ rośliny owadopylnej" i „Leszczyna — tym rośliny wiatropylnej" (str. 104—105); 5. Cezary Kalinowski — Grudziądz: Lekcja z matematyki w klasie IV.: „Wprowadzenie ułamka dzisiętnego" (str. 126—127).

D. Rozprawy prawnicze:

1. Ks. dziekan Witkowski — Miechowa: „O żmudach szkolnych" (str. 65—68); 2. ‚Jakich rozmiarów mieszkanie służbowe przysługuje nauczycielom?"; 3. „Jak przedstawia się sprawa dodatku na mieszkanie dla nauczycielstwa?" (str. 260—261); 4. „Czynsz mieszkaniowy od nauczycieli" (str. 447—448).

E. Artykuły polemiczne:

1. „Pocieszający skutek" (str. 23); 2. „Pod światło" (str. 23); 3. „Kto zapłacił?" (str. 132); 4. „Nowa władza dla nauczyciela!" (str. 353); 5. „Jakie stanowisko winniśmy zająć?" (str. 353); 6. „Sprostowanie zarzutu" (str. 354); 7. „A. S. Skargi na ubezpieczenie życiowe" (str. 421); 8. Ryczakowicz — Grudziądz: „Kilka słów o reklamie książki pp. Pawłowskiego i Warczaka „Arkusz obserwacyjny" (str. 443—444).

F. Komunikaty:

1. Sprawozdanie roczne; 2. Z walnych zebrań Kół; 3. „Bibljoteka Nauczyciela Pomorskiego"; 4. Kasa Pośmiertna; 5. Legitymacje; 6. Akcja utworzenia Związku katolickiego nauczycielstwa państw słowiańskich" (str. 36—38); 7. Legitymacje; 8. Sprawozdania roczne; 9. Kasa Ubezpieczeniowa; 10. Zwrot należytości; 11. „Dziecko Pomorza"; 12. „Kwartalnik Pedagogiczny"; 13. Sekcja Kształcenia Nauczycieli i Kursów; 14. Zwrot podatku komunalnego; 15. „Informator Nauczycielski"; 16. „Macierz szkolna"; 17. Sprawy morskie; 18. Hymn Pomorza; 19. Współpraca katolickiego nauczycielstwa Czechosłowacji z nauczycielstwem polskiem (str. 86—89); 20. Kursy wakacyjne; 21. Sekcja społeczno-oświatowa; 22. Sprawozdanie miesięczne dla Zarządu Głównego; 23. Państwowe Wyższe Kursy Nauczycielskie w r. 1930/31; 24. Komitet Obchodu 10-lecia Niepodległości; 25. „Na morze" (str. 106—109); 26. Sekcje społeczno-oświatowe; 27. Legitymacje członkowskie; 28. Sprawozdania miesięczne; 29. Zjazdy i wycieczki; 30. Sprawozdanie roczne z r. 1929; 31. Kontrola dostarczania organu; 32. Kurs wakacyjny w Tucholi; 33. Nasze kursy wakacyjne; 34. Nowelizacja § 58; 35. Walka z bezreligijnością; 36. Odparcie bezpodstawnych zaczepek; 37. Wynik konkursu; 38. „Dziecko Pomorza" (str. 127—132); 39. Wnioski Kół; 40. „Bibljoteka Nauczyciela Pomorskiego"; 41. Kurs w Tucholi; 42. Zjazd w Gdyni; 43. Kolonje wypoczynkowe nad Bałtykiem; 44. W sprawie „Dziecka Pomorza"; 45. Kongres Eucharystyczny (str. 219—220); 46. Nasz kurs w Tucholi; 47. Dom Nauczycielski nad Morzem; 48. W sprawie Instytutu Nauczycielskiego w Warszawie; 49. W sprawie obesłania kursu społeczno-oświatowego w Gdyni; 50. W sprawie kursu bibljotekarskiego; 51. W sprawie pracy społeczno-oświatowej Stowarzyszeniowców; 52. Kurs dla nauczycielek w Rzymie; 53. Rekolekcje dla nauczycielstwa Diecezji Chełmińskiej; 54. Kolonje wypoczynkowe; 55. W Krynicy; 56. Dom Zdrowia imieniem Cenara w Szczawnicy; 57. Ulgi dla członków Stowarzyszenia w zakładach zdrojowo-kąpielowych; 58. Kurs dla patronów (ek) Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej w Pelplinie; 59. Biuro informacyjne Gminy Polskiej dla spraw wycieczkowych i turystycznych w Gdańsku; 60. Zwrot podatku komunalnego (str. 236—242); 61. „Nauczyciel Pomorski"; 62. Sprawy ka-

sowe; 63. Karty prenumeraty; 64. O akcję oszczędnościową; 65. Posady nauczycielskie zagranicą; 66. Warunki pracy nauczycielskiej w szkołach polskich w Brazylji; 67. Nauczycielstwo polskie, a Komitet Floty Narodowej; 68. W walce z kryzysem mieszkaniowym; 69. Skargi na ubezpieczenie na życie (str. 292—301); 70. Zmiany personalne; 71. Karty prenumeraty; 72. Finanse; 73. „Od Naszego Morza" (str. 345); 74. Propaganda ideologji Stowarzyszenia; 75. Uiszczenie składek; 76. Odznaki członkowskie; 77. Popieranie Wydawnictw; 78. Jastrzębiagóra; 79. Samopomoc koleżańska; 80. Grupowe ubezpieczenie w P. K. O.; 81. ‚Nieustający Konkurs"; 82. Wezwanie do składek na budowę floty morskiej; 83. Akcja Komitetu Floty Narodowej; 84. Ważne dla kierowników i reżyserów teatrów ludowych (str. 373—378); 85. W sprawie wyborów do parlamentu; 86. Zbiórka na rzecz Jastrzębiejgóry; 87. Kalendarz-Informator; 88. Uchwały Walnego Zjazdu; 89. Prace organizacyjne; 90. „Od Naszego Morza"; 91. W sprawie kursu społeczno-oświatowego w Gdyni; 92. W sprawie prenumeraty „Kwartalnika Pedagogicznego"; 93. O zjednoczeniu wysiłków, 94. Rozwój Komitetu Floty Narodowej (str. 405—409); 95. „Od Naszego Morza"; 96. Komunikat wycieczkowy; 97. Pomoc w nauczycielskich czynnościach zawodowych; 98. Ubezpieczenie grupowe na życie; 99. Sprawozdania Kół str. 445—447).

Prócz tego „N. Pom." informował bieżąco o wszelkich przejawach naszej organizacji na Pomorzu, składał sprawozdania kasowe i organizacyjne za każdy miesiąc; omówił w recenzjach kilka set książek i podręczników; przynosił bogaty materjał kronikarski; podawał źródła do opracowywania zadań; prowadził dział oświaty pozaszkolnej, a treść urozmaicał 20 obrazkami i kliszami nagłówkowemi; słowem: spełnił swój obowiązek jako organ okręgowy, przyjaciel fachowy i informator.

2. „Bibljoteka Nauczycielstwa Pomorskiego".

Jako pierwszy tej bibljoteki tom wydaliśmy pracę pióra kol. Zygfryda Pawłowskiego — Chełmno: „Jak wzbogacić słownictwo dzieci szkół powszechnych". Mimo bardzo niskiej ceny 50 gr. nakład (2.000 egz.) nie został rozsprzedany, a temat nader aktualny — szczególnie dla Pomorza i opracowanie staranne, uwzględniające stronę teoretyczną (rozporządzenia i przepisy w tym przedmiocie), jak praktyczne (lekcje, wzory, wskazówki).

3. „Od Naszego Morza".

Obok powyższych wydawnictw wychodzi w naszem biurze „Od Naszego Morza", przemienione „Dziecko Pomorza"; jedyne w Polsce ilustrowane czasopismo (dwutygodnik) o Morzu Polskiem i Pomorzu dla młodzieży. Zajęło ono podług urzędowej statystyki w szkołach na Pomorzu czwarte miejsce według poczytności: 1. „Mały Misjonarz" (3066 egz.); 2. „Płomyk" (1662 egz.); 3. „Płomyczek" (1500 egz.); 4. **„Od Naszego Morza"** (przedtem ‚Dziecko Pomorza") — (1118 egz.); w roku sprawozdawczym wysłano w świat (do całej Polski i zagranicy) około 60.000 egz.

VII. SPRAWY ORGANIZACYJNE.

Wielką wagę przywiązywaliśmy do tego działu pracy. Prócz rozlicznej i bardzo ożywionej korespondencji z Kołami i członkami, którym dawaliśmy rady i wskazówki co do sposobu prowadzenia prac organizacyjnych w Kołach miejscowych i powiatowych, gromadzenia sprawozdań miesięcznych, organizacyjnych i opublikowania tychże usystematyzowanych w naszych drukiem publikowanych sprawozdaniach miesięcznych, chcąc ożywić pracę w Kołach, odbywających regularnie swe zwykłe i miesięczne posiedzenia, nawoływaliśmy do organizowania posiedzeń na szerszą skalę i zjazdów powiatowych, przyczem pomagaliśmy przy układaniu programów i przez wysyłanie referentów. W tym celu odbywali wyjazdy do Kół nietylko członkowie Wydziału Wykonawczego (Nowicki, Ryczakowicz, Delewski, Szwoch, Zawodziński i Kalinowski), ale zamiejscowi członkowie Zarządu Okręgowego (Noga — Jeżewo, Ługiewicz — Wąbrzeźno, Jackowski — Chojnice, Ossowski — Tuchola, Dolecki — Chełmża, Murawski — Lubawa, Radomski — Kościerzyna i Ogrodowski — Gdynia) oraz pp. prezesi powiatowi jako delegaci Zarządu Okręgowego. Wymienione 14 osób odbyło razem w 1930 roku 242 podróże, i to w sprawach organizacyjnych 161, w sprawach wydawniczych 20, w sprawach naukowych 28, i w sprawach urzędowych 33 podróży (razem 242).

Prócz tego dla celów krajoznawczych stawialiśmy wycieczkom przewodników: oprowadzaliśmy 11 wycieczek, urządzonych przez kursy, 7 wycieczek, wychodzących z naszych kolonij wypoczynkowych i 2 wycieczki, przybyłe z dalszych części Polski, razem urządzaliśmy względnie kierowaliśmy 20 wycieczkami. Kontakt z prasą był bardzo żywy i we wszystkich redakcjach pism Pomorza bez wyjątku natrafiliśmy na wielką życzliwość i szczere zrozumienie, to też prasa zawsze i chętnie umieszczała nasze komunikaty oraz sprawozdania z życia naszej organizacji.

Aby pozyskać najnowsze i najmłodsze zastępy nauczycielstwa pozostawaliśmy w zadawalającej mierze w łączności z V. kursami seminarjów nauczycielskich, bądź to bezpośrednio, bądź to przez nasze Koła miejscowe w miastach o seminarjach nauczycielskich.

Stosunek nasz do władz nie uległ zmianie, a raczej jeszcze poprawił się. Z innemi organizacjami nauczycielskiemi łączył nas serdeczny i przyjazny stosunek z T. N. S. W., a z Związkiem P. N. S. P. nie mieliśmy żadnych zatargów, a raczej wytworzył się chwalebny stosunek „szlachetnej rywalizacji". W społeczeństwie pomorskiem, a szczególnie u duchowieństwa katolickiego znalazła nasza organizacja najszczersze poparcie.

VIII. SPRAWY OŚWIATOWE I PEDAGOGICZNE.

Sekcja Pedagogiczna i Redakcyjna (N. P. strona 171 r. III.) nie uległa w ciągu roku żadnym zmianom. Sekcje te pracowały prawidłowo, a prócz tego brali udział nasi delegaci w pracach Sekcyj przy Zarządzie Głównym w Warszawie (pp. Bernard Szwoch w Sekcji Pedagogicznej, Józef Delewski w Sekcji Kursów i kształcenia nauczyciel, Albin Nowicki w Sekcji oświatowo-społecznej i Roman Wojciechowski w Sekcji Szkolnictwa Zawodowego). Prócz istniejących już od ub. roku przy Pomorskim Zarządzie Okręgowym sekcyj utworzyliśmy nowe sekcje okręgowe, i to: Oświaty Społecznej, Kursów i Kształcenia Nauczycielstwa oraz Szkolnictwa Zawodowego. Przyczyniliśmy się do utworzenia w Tucholi wakacyjnego kursu, przygotowującego do egzaminu praktycznego, z którego korzystało 112 osób — z wynikiem bardzo zadawalającym. Pomagaliśmy naszym Kołom miejscowym i powiatowym przy organizowaniu kursów, sekcyj i kółek pracy, wysyłając na zebrania te referentów i instruktorów. Służyliśmy radą i pomocą przy opracowywaniu referatów, wykładów, lekcyj w 212 wypadkach. Wskazywaliśmy na źródła naukowe przy opracowywaniu zadań w 155 wypadkach. Przejrzano i polecono kilkaset książek, dzieł pedagogicznycgh i podręczników.

IX. SPRAWY PRAWNO-SŁUŻBOWE I GOSPODARCZE.

Zarząd Okręgowy stawił naszym członkom bezpłatnie obrońcę w 7-miu wypadkach przy rozprawach dyscyplinarnych przed Okręgową Komisją Dyscyplinarną w Toruniu i Główną Komisją w Warszawie, zastępował w 6-ciu wypadkach naszych członków przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym w Warszawie, zgodnie z uchwałą powziętą w Gdyni w sprawie zasadniczych postulatów nauczycielstwa finansował 12 procesów przed rozmaitemi instancjami sądowemi, wystąpił do władz i urzędów z 15 memorjałami, z 45 wnioskami, podejmując w 32 wypadkach interwencje. Prócz tego służył radą listownie w 178 sprawach, a udzielił porad ustnych w 56 wypadkach.

SAMOPOMOC KOLEŻEŃSKA.

Do naszego domu zdrowia wysłaliśmy 15 chorych, którzy zostali ulokowani bądź to w ,Modrzejowie", bądź to w naszych filjach. Służyliśmy poradą w 32 wypadkach co do poratowania zdrowia i pomogliśmy w 17 wypadkach do ulokowania naszych członków w domach kuracyjnych w Krynicy, Szczawnicy, Inowrocławiu itd.

Zajęliśmy się energicznie akcją dodatkowej składki w wysokości 5,— zł. od członka na rzecz budowy domu nauczycielskiego w Jastrzębiejgórze. W Hallerowie posiadamy nadal swoją parcelę, podarowaną nam przez generała Józefa Hallera. W Gdyni posiada nasza organizacja 60 łóżek z kocami i pościelą oraz urządzeniami noclegowemi, które zużytkowaliśmy na ulokowanie w czasie wakacyj letnich dwóch kursów odbywających się w Gdyni.

NASZE KOLONJE WYPOCZYNKOWE NAD BAŁTYKIEM.

Kolonje te mieściły się w 1930 roku w Gdyni III. (Oksywie) i w Jastarni na półwyspie helskim. Ich kierownikami byli pp.: Mieczysław Ogrodowski, prezes Koła Gdynia i kierownik szkoły w Okrywiu, oraz Ignacy Sarnowski, prezes Koła Swarzewo i kierownik szkoły w Jastarni.

Z kolonij w Jastarni (dwie sale i 17 łóżek) korzystało 39 osób: 28 pań i 11 panów. Z kolonij w Oksywiu (3 sale, 40 łóżek) korzystało 55 osób. Razem więc korzystało z naszych kolonij 94 osób przez 1151 dób. Liczba uczestników w podziale na okręgi szkolne przedstawia się w sposób następujący:

Okręg szkolny	Jastarnia	Oksywie	razem
Pomorze	17	6	23 osób
Poznańskie	12	28	40 "
Łódź	4	3	7 "
Wołyń	4	1	5 "
Warszawa	2	6	8 "
Kraków	—	2	2 "
Śląsk	—	7	7 "
Lublin	—	2	2 "
razem:	39	55	94 osób.

W kolejności zajmuje Poznańskie pierwsze miejsce z 40 osobami, następnie kroczą okręgi: 2. Pomorze (23 osób), 3. Warszawa (8 osób), 4. Łódź (7 osób), 5. Śląsk (7 osób), 6. Wołyń (5 osób), 7. Kraków (2 osoby), 8. Lublin (2 osoby)). Cieszymy się, że przybyli nad polski Bałtyk i dzięki naszym kolonjom spędzili tanio czas miłego pobytu nad morzem koledzy z wszystkich okręgów i okolic Polski. Mamy nadzieję, że z każdym dalszym rokiem liczba ta wzrastać będzie, a wzmoże się świadomość kwestyj morskich śród naszych członków z całej Polski.

Kasowo przedstawia się sprawa w sposób następujący: Kolonja Gdynia IIIż (Oksywie): dochody 620,— zł., rozchody 427,50 zł., czysty zysk 192,50 zł.

Kolonja w Jastarni: dochód 531,— zł., rozchód 529,40 zł., czysty zysk 1,60 zł.

Obie więc kolonje odrzuciły czysty zysk (i już nie były jak w poprzednich latach Jastarnia instytucjami deficytowemi) i to: Gdynia III. 192,50 zł. a kolonja Jastarnia zł. 1,60, razem 194,10 zł.

X. SPRAWOZDANIE KASY UBEZPIECZENIOWEJ
w roku sprawozdawczym 1930/31.

Kasa Ubezpieczeniowa została zbadana dnia 10 czerwca 1930 r. w Gdyni przez komisję rewizyjną. — Książka kasowa wykazuje w tym dniu:

Dochód 3.910,60 zł., rozchód 3.339,92 zł., dobór w gotówce 70,68 zł.

Gotówkę w kwocie 70,68 zł. przeniesiono na rok 1930/31. Dnia 15. 5. 1931 r. wynosił dochód 3.051,40 zł., rozchód 2.976,18 zł., dobór w gotówce 75,22 zł.

Do dnia 15. 5. 1931 r. otrzymało pożyczek z kasy Ubezp. 68 członków. W roku sprawozdawczym t. j. od 10. 6. 30 r. do 15. 5. 1931 r. skorzystało z pożyczek 15 członków na ogólną sumę 2.560,— zł. Dłużników jest obecnie 53.

Tytułem odszkodowania od prawno-cywilnej odpowiedzialności wypłacono w roku sprawozdawczym zł. 50,—.

Koła miejscowe powiatowe.

Sprawozdania roczne Kół za 1930 rok, nadesłały od dnia 20-go grudnia 1930 r. do dnia 10-go maja 1931 r. Koła w następującej kolejności:

1) Koło Bysław (1 egz.); 2) Śliwice (2 egz.); 3) Stężyca (2 egz.); 4) Skórcz (2 egz.); 5) Czersk (2 egz.); 6) Cekcyn (2 egz.); 7) Karlikowo (2 egz.); 8) Puck (2 egz.); 9) Starogard (2 egz.); 10) Tuchola (2 egz.); 11) Łąkorz (2 egz.); 12) Swarzewo (2 egz.); 13) Książki (2 egz.); 14) Wąbrzeźno (1 egz.); 15) Grębocin (2 egz.); 16) Lipusz (2 egz.); 17) Sępólno (2 egz.); 18) Wejherowo (2 egz.); 19) Suleczyno (2 egz.); 20) Lidzbark (2 egz.); 21) Wiele (1 egz.); 22) Toruń (2 egz.); 23) Łasin (2 egz.); 24) Chojnice (1 egz.); 25) Nowemiasto (2 egz.); 26) Krokowa (2 egz.); 27) Gruczno (2 egz.); 28) Nowacerkiew (2 egz.); 29) Chełmża (2 egz.); 30) Sierakowice (2 egz.); 31) Król. Nowawieś (2 egz.); 32) Tczew (2 egz.); 33) Lniano (2 egz.); 34) Świekatowo (1 egz.); 35) Hopowo (2 egz.); 36) Leśno (2 egz.); 37) Kowalewo (2 egz.); 38) Działdowo (2 egz.); 39) Golub (2 egz.); 40 Grudziądz (2 egz.); 41) Nieżywięć (2 egz.) 42) Lubawa (1 egz.); 43) Nowe (2 egz.); 44) Jeżewo (1 egz.); 45) Gryźliny (2 e 46) St. Kiszewa (1 egz.); 47) Zblewo (2 egz.); 48) Konarzyny (1 egz.); 49) Warlub.e (1 egz.); 50) Gdynia (1 egz.); 51) Brodnica (1 egz.); 52) Kościerzyna (2 egz.); 53) Chełmno (2 egz.); 54) Jezierce (2 egz.); 55) Dąbrowa Chełmińska (2 egz.); 56) Radzyn (1 egz.).

Sprawozdania te służyły nam jako materjał podstawowy do niniejszego sprawozdania rocznego, bo z jakiego innego źródła czerpać wiarogodne i miarodajne informacje? Dlatego też tylko powyżej wyszczególnione Koła, które spełniły swój obowiązek organizacyjny, znalazły uwzględnienie w niniejszem sprawozdaniu, odzwierciedlającem stan organizacji w 56 Kołach na Pomorzu.

Jako ostatnie nadesłało sprawozdanie roczne Koło Radzyn — podczas wykańczania prac drukarskich niniejszego numeru, gdy Koło Bysław, jako pierwsze, już w 1927 r. przesłało wypełniony formularz sprawozdawczy!)

Natomiast sprawozdania rocznego nie nadesłały następujące Koła:

1) Koło Jabłonowo; 2) Koło Polskie Brzozie; 3) Koło Lisewo; 4) Koło Brusy; 5) Koło Brzeźno; 6) Koło Gruta; 7) Koło Dusocin; 8) Koło Gniew;) 9) Koło Czerwińsk; 10) Koło Kartuzy; 11) Koło Przodkowo; 12) Koło Żukowo; 13) Koło Chmielno; 14) Koło Matarnia; 15) Koło Szymbark· 16) Koło Skarszewy; 17) Koło Liniewo; 18) Koło Hartowiec; 19) Koło Grodziczno; 20) Koło Wielkie Bałówki, 21) Koło Truszczyny; 22) Koło Lubichowo; 23) Koło Osiek; 24) Koło Piece; 25) Koło Świecie; 26) Koło Osie; 27) Koło Bukowiec; 28) Koło Pruszcz k/Bydg.; 29) Koło Pelplin; 30) Koło Wielkie Radowiska; 31) Koło Szemud.

W poprzednim roku nie nadesłało nam 10 Kół sprawozdania, w tym roku aż 31; jest to widoczne pogorszenie sprawy. Znamienne, że tak w poprzednim, jak w tym roku nie spełniły swego podstawowego obowiązku organizacyjnego następujące Koła: Jabłonowo, Brzeźno, Gniew, Czerwińsk, Kartuzy, Żukowo, Matarnia, Szemud; Koło Wejherowo pośpieszyło się w tym roku ze sprawozdaniem.

Wobec takiego stanu rzeczy nie mamy zupełnie żadnych informacyj z powiatu Gniew, gdyż oba Koła, Gniew i Czerwińsk, zamilkły. Źle przedstawia się sprawa w powiecie Kartuzy, gdzie nie mamy sprawozdań od 6 Kół (na 10), następnie w powiatach Lubawa i Świecie (brak po 4 sprawozdania), Starogard (3), Brodnica (2), Chojnice (2), Grudziądz (2), Kościerzyna (2), Chełmno (1), Tczew (1), Wąbrzeźno (1), Wejherowo (1).

Powiatami, których Koła najzupełniej zadowoliły pod względem sprawozdawczym, są: Działdowo, Sępólno, Morski, Toruń i Tuchola.

Gdy kilka „gniazd" Sokoła nie nadesłało sprawozdania rocznego, Przewodnictwo Dzielnicy Pomorskiej w komunikacie nr. 80 tak sprawę scharakteryzowało:

„Publikując powyższe Gniazda, zaznaczamy, że tak karygodnego niedbalstwa które tamuje wszelką pracę organizacyjną, w roku bież. tolerować nie będziemy... Niewypełnienie tak łatwego obowiązku uważamy za zupełny zanik energji i sprężystości organizacyjnej, — inaczej tego objawu nazwać nie możemy". —

Pogląd na ilość członków w 1931 r.

Nr. b.	KOŁO	Data założenia	Ilość członków 1.1.30.	Ilość członków 31.12.30	Przybyło	Ubyło	nauczycieli	nauczycielek	kwalifikowanych	niekwalifikowanych
1.	Brodnica	15. 7. 1919.	49	45	4	8	45			
2.	Bysław	14. 5. 1929.	10	9		1	8	2	3	7
3.	Cekcyn	10. 3. 1929.	12	9	1	4	9	4	4	9
4.	Chełmno	26. 12. 1918.	37	42	15	10	24	18	28	14
5.	Chełmża	28. 7. 1919.	54	48	7	13	33	15	51	7
6.	Chojnice	27. 4. 1921.	31	34	8	5	23	11	20	14
7.	Czersk	19. 8. 1919.	30	27	4	7	19	8	16	11
8.	Dąbr. Chełm.	17. 4. 1923.	7	6		1	2	5	3	4
9.	Działdowo	18. 2. 1921.	44	16	7	9	34	7	18	23
10.	Gdynia	16. 8. 1919.	40	40	8	8	20	23	35	8
11.	Golub	14. 12. 1929.	8	13	5		8	5	8	5
12.	Grębocin		12	18	7	1	11	3	7	7
13.	Gruczno	5. 4. 1930.	10	9		1	8	2	6	4
14.	Grudziądz	23. 8. 1919.	82	90	15	7	54	43	68	29
15.	Gryźliny				10		7	4	3	8
16.	Hopowo	24. 10. 1924.	4	8	3	2	6	2	4	4
17.	Jezierce	22. 9. 1928.	14	14	1	1	11	3	10	4
18.	Jeżewo	20. 2. 1927.	12	13	6	4	7	6	10	3
19.	Karlikowo	7. 3. 1927.	13	15	2		11	3	7	7
20.	Konarzyny	17. 9. 1925.	13	12	1	2	10	2	7	6
21.	Kościerzyna	2. 8. 1919.	45	46	5	4				
22.	Kowalewo	16. 8. 1919.	19	22	3		13	9	11	11
23.	Krokowo	10. 2. 1921.	20	10	2	2	20		11	9
24.	Kr. Nowawieś	9. 1. 1929.	9	9			8	1	9	
25.	Książki	6. 7. 1929.	10	9	1	2	8	1	6	3
26.	Leśno	18. 5. 1930.	9	8		1	9		9	
27.	Lidzbark	11. 1. 1919.	15	19	4		12	7	5	14
28.	Lipusz	1. 12. 1925.	20	18	3	5	9	8	11	6
29.	Lniano	12. 5. 1929.	14	16	4	2	11	5	8	8
30.	Lubawa	14. 7. 1919.	21	29			18	9	17	10
31.	Łasin	10. 5. 1920.	27	28	7		21	7	19	9
32.	Łąkorz	1. 12. 1925.	26	22		4	14	8	13	9
33.	Nieżywięć	21. 12. 1921.	21	22		11	15	5	10	10
34.	Nowa Cerkiew	15. 5. 1930.		15			12	2	9	5
35.	Nowe	11. 1929.	25	19		6	17	8	25	
36.	Nowemiasto	10. 8. 1919.	44	26		18	14	12	13	13
37.	Puck	9. 1919.	17	17	1	1	11	5	14	2
38.	Radyn	9. 1922.	14	12		2	10	2	4	8
39.	Sępólno	23. 9. 1919.	48	44	2	6	31	19	35	15
40.	Sierakowice	6. 9. 1919.	27	27	5	5	18	9	17	10
41.	Skórcz	23. 7. 1919.	40	34	9	4	19	17	36	
42.	Śliwice	1. 3. 1929.	9	7		2	9		5	4
43.	Stara Kiszewa	27. 1. 1923.	18	20	3	1	15	5	10	10
44.	Starogard	2. 9. 1920.	35	40	5		31	9	34	6
45.	Stężyca	21. 12. 1922.	17	18	3	2	11	7	10	8
46.	Suleczyno	31. 10. 1925.	26	21		5	16	5	10	11
47.	Świekatowo	11. 2. 1928.		16	3	8	15	4	8	11
48.	Swarzewo	6. 12. 1926.	21	21	4	4	18	3	9	12
49.	Tczew	16. 10. 1919.	53	42	7	18				
50.	Toruń	6. 1. 1919.	59	75	23	7	51	24	65	10
51.	Tuchola	11. 7. 1919.	39	38			29	10	28	11
52.	Warlubie	4. 9. 1919.	14	13	1	2	10	3	8	5
53.	Wąbrzeźno	11. 5. 1919.	24	22	2	4	9	3	11	1
54.	Wejherowo	10. 9. 1919.	41	42	3	2	21	20	32	9
55	Wiele	18. 2. 1919.	13	15	2		10	5	10	5
56.	Zblewo	18. 6. 1929.	18	14	1	5	7	7	14	

STAN ORGANIZACJI W 1930 R.

Stan ten przedstawiał się dnia 1. I. 1930 r. w cyfrze 80 Kół z 1827 członkami (patrz „N. P." nr. 5/6, rok III. str. 175).

W roku sprawozdawczym założono:

1) w Wąbrzeźnie Koło Powiatowe — dnia 9. II. 1930 r.,
2) w Grębocinie, pow. Toruń, Koło miejscowe — dnia 1. III. 1930 r.,
3) w Truszczynach, pow. Lubawa, Koło miejscowe — dnia 16. III. 1930 r.,
4) w Grucznie, pow. Świecie, Koło miejscowe — dnia 14. IV. 1930 r.,
5) w Wielkich Bałówkach, pow. Lubawa, Koło miejscowe — dn. 14. IV. 1930 r.,
6) w Leśnie, pow. Chojnice, Koło miejscowe — dnia 11. V. 1930 r.,
7) w Nowejcerkwi, pow. Starogard, Koło miejscowe — dnia 15. V. 1930 r.,
8) w Gryźlinach, pow. Lubawa, Koło miejscowe — dnia 10. V. 1930 r.,
9) w Hartowcu, pow. Lubawa, Koło miejscowe — dnia 3. VI. 1930 r.

Natomiast ze względów na politykę zagraniczną, byliśmy zmuszeni, zaprzestać prowadzić w swej ewidencji jako filję zagraniczną nasze Koło w Złotowie (Flatow w Niemczech), tak że dnia 31. XII. 1930 r. liczyliśmy 87 Kół miejscowych, wykazując dorobek 1 Koła powiatowego i 8 Kół miejscowych. Liczba członków wzmogła się z 1827 na 1945, co stanowi dopływ 118 nowych członków, czyli przeszło 6 procent. („N. P." nr. 1, rok IV, str. 27).

Przyrost nowych Kół przypada przedewszystkiem na powiat Lubawa, gdzie powstały 4 nowe Koła; po jednem nowem Kole przypada na powiaty Toruń, Świecie, Chojnice i Starogard.

ZARZĄDY KÓŁ W ROKU 1930.

Koło Brodnica: prezes Piotr Kolasiński; wiceprezes Wojciech Gruening; sekretarz Zygmunt Rozwadowski; skarbnik Tehsar.

Koło Bysław, pow. Tuchola: prezes Paweł Behrendt — Minikowo, poczta Bysław; sekretarz Zygmunt Glaza — Minikowo, pow. Bysław; skarbnik Lipkowski Bronisław — Bysławek, poczta Bysław; ławnicy: Malewski Wilhelm — Bysław, poczta Bysław i Mechaliński Piotr — Klonowo, poczta Bysław.

Koło Cekcyn, pow. Tuchola: prezes Hipolit Nagórski — Cekcyn; wiceprezes Władysław Kilichowski — Nowe Suminy; sekretarz Antoni Brożek — Wielkie Budziska; skarbnik Tomasz Przyterski — Ostrów.

Koło Chełmno: prezes Pawłowski Zygfryd — Chełmno, Plac Marsz. Piłsudskiego 3; wiceprezes Haarych Franciszek — Waterowo, pow. Chełmno; sekretarz Gdaniec Brunon — Chełmno, ul. Dominikańska 2; skarbnik Makowiecki Artur — Chełmno, ul. Młyńska 35.

Koło Chełmża: prezes Sroka Jan — Ostaszewo; wiceprezes Monarski Jan — Grzywna; sekretarz Dolecki Alojzy — Chełmża; zast. sekr. Smoczyński Edmund — Chełmża; skarbnik Skotnicka Wanda — Chełmża; wzgl. refer. Dolecki Alojzy (oświatowy i bibljotekarz).

Koło Chojnice: prezes Jackowski Leon — Chojnice, ul. Cejnowa 18; wiceprezes Kurdyn Izydor — Gockowice, poczta Silno; sekretarz Kottke Gerhard — Chojnice, ul. Dworcowa 62; skarbnik Szulc Łukasz — Chojnice, ul. Strzelecka 22; ławnicy: Tumińska i Wielowicki; referent Jackowski.

Czersk, pow. Chojnice: prezes Józef Brzeziński; wiceprezes Konrad Król; sekretarz Stanisław Kiżewski; skarbnik Franciszek Ringwelski; ławnicy: Alfons Węckowski i Stanisław Kwaśniewski.

Koło Dąbrowa Chełmińska, pow. Chełmno: prezes Owczarzakówna Jadwiga — Czemlewo; wiceprezes Ziółkowski Mieczysław — Czarze; sekretarz Nadączówna Marja — Czemlewo; skarbnik Brzeziński Jan — Dąbrowa.

Koło Działdowo: prezes w. p. Wincenty Wejrowski — Działdowo; sekretarz Weychmanówna Krystyna — Działdowo; skarbnik Kant Arno — Działdowo.

Koło Gdynia: prezes Mieczysław Ogrodowski — Gdynia-Oksywie; wiceprezes Marja Nieckówna — Kack Mały; sekretarz Leon Kurr — Gdynia-Oksywie; skarbnik Bronisław Raatz — Kack Mały.

Koło Golub, pow. Wąbrzeźno: prezes Kaszubowski — Golub, ul. 17-go Stycznia 40, II p.; sekretarka Stanisława Podolska — Dobrzyń, szkoła; skarbnik Teodor Wrzesiński — Galczewo, poczta Lipnica.

Koło Grębocin, poczta Chełmża: prezes Gliszczyński Bernard — Rogówko,

poczta Turzno; sekretarz Szczepański Franciszek — Papowo Toruńskie; skarbnik Zawodziński Antoni — Grębocin.

Koło Gruczno, pow. Świecie: prezes Wytronżek Bolesław — Gruczno, pow. Świecie; wiceprezes Koszowski Jan — Małociechowo, p. Gruczno; sekretarz Krebs Juljusz — Gruczno, pow. Świecie; skarbnik Gracz — Bagniewo, poczta Pruszcz, pow. Świecie.

Koło Grudziądz: prezes Ryczakowicz Melchior — Grudziądz, ul. Kościuszki 19; wiceprezeska Żyborska Marja — Grudziądz, ul. Forteczna; sekretarz Sander Alfons — Grudziądz, ul. Św. Wojciecha 28/30; skarbnik Porożyński Jan — Małe Tarpno, szkoła.

Koło Gryźliny, pow. Nowemiasto: prezes Jan Rudzichowski — Cwoźle p. Nowydwór n/W.; wiceprezes K. Michalski — Radomno p. Radomno; sekretarz Antoni Hözenberg — Gryźliny p. Jamielnik; skarbnik Walenty Dembek — Pustki p. Radomno; referent Jan Waliszewski — Skarlin.

Koło Hopowo, pow. Kartuzy: prezes Jan Tamiłła — Borcz, poczta Hopowo; wiceprezes Jan Krefta — Hopowo; sekretarz Jan Tamiłła — Borcz, poczta Hopowo; skarbnik Jan Szalewski — Nowydwór, poczta Hopowo.

Koło Jezierce, pow. Kościerzyna: prezes Konrad Wild — Jezierce, poczta Kleszczewo; sekretarz Bronisław Knitter — Kleszczewo; skarbnik Konrad Wild — Jezierce, poczta Kleszczewo; referent Bronisław Lampkowski — Pałubinek, p. Pinczyn.

Koło Jeżewo, pow. Świecie: prezes Bronisław Noga — Jeżewo, pow. Świecie; sekretarka Marja Rajkowska — Jeżewo, pow. Świecie; skarbnik Brunon Strumpf — Michale, poczta Grudziądz, pow. Świecie.

Koło Karlikowo, pow. Morski: prezes Piszczek Szczepan — Lisewo, poczta Krokowo; wiceprezes Kalicki Izydor — Domatowo, poczta Domatówka; sekretarz Wojciechowski Jan — Domatówko; skarbnik Wilandt Maksymiljan — Leśniewo, poczta Domatówka; referent Przybyjski Jan — Nadole, p. Żarnowiec.

Koło Konarzyny, pow. Chojnice: prezes Antoni Wółkowski — Żychce, poczta Konarzyny; wiceprezes Jan Günther — Zielona Chocina; sekretarz Franciszek Czapiewski — Zielona Huta, poczta Konarzyny; skarbnik Wacław Kreja — Konarzyny.

Koło Kościerzyna: prezes Marceli Radomski — Kościerzyna, ul. Hallera 3; wic prezes Konrad Glock — Łubiana; sekretarz Seweryna Mieszczankowska — Kościerzyna, ul. Kapliczna 17; skarbnik Bronisł. Roznerski — Kościerzyna, Szydlice.

Koło Kowalewo, pow. Wąbrzeźno: prezes Gierszewski Józef; wiceprezes Zywert Józef; sekretarz Lamkówna Leokadja; skarbnik Tibinowa Marja; ławnicy: Ignytowski Edmund i Niewiada Leon; referent Zawadzka Stefanja.

Koło Krokowa, pow. Morski: prezes Antoni Chabowski — Krokowo, pow. Morski; wiceprezes Hipolit Górski — Starzyno; sekretarz Augustyn Bielawski — Łętowice, poczta Krokowo; skarbnik Stanisław Dębicki — Sławoszyno; referent Alfons Błaszkowski — Warblinia, poczta Starzyno.

Koło Królewska Wieś, powiat Wąbrzeźno: prezes Jan Neumann — Król. Wieś; wiceprezes Feliks Gralla — Płużnica; sekretarz Alojzy Reimann — Czaple, poczta Król. Wieś; skarbnik Józef Marchlewicz — Uciąż.

Koło Książki, pow. Wąbrzeźno: prezes Nowoczyn Leon — kier. szkoły Książki wieś; sekretarz Guz Franciszek — Brudzawki, poczta Książki; skarbnik Jasiński Władysław — Książki wybudowanie.

Koło Leśno, pow. Chojnice: prezes Juljan Galikowski — Szoszczewo; wiceprezes Leon Dysarz — Leśno; sekretarz Bolesław Manhut — Windorp; skarbnik Leon Dysarz — Leśno.

Koło Lidzbark, pow. Brodnica: prezes Tyczyński Józef — Lidzbark, plac Hallera 4; wiceprezes ks. Wincenty Górecki — Lidzbark, Nowy Rynek; sekretarz Golubski Józef — Lidzbark, ul. 47 płk. 16; skarbnik Sarnowski Feliks — Jamielnik, poczta Lidzbark; ławnicy: Edmund Jeleń i Pudełko Ludwik — Kol. Bryńsk; referenci Czapp, ks. Górecki.

Koło Lipusz, pow. Kościerzyna: prezes Kleinschmidt Wincenty — Schodno; wiceprezes Krupa Piotr — Lipusz; sekretarz Mądrówna Salomea — Szklana Huta; skarbnik Kamiński Antoni — Skwierawy; refer. Grzywacz Leon — Kalisz.

Koło Lniano, pow. Świecie: prezes Bolesław Pierzyński, kier. szkoły Lniano;

wiceprezes Franciszek Januszewski — kier. szkoły Drzycim; sekretarz Edmund Koszucki — Jędrzejewo; skarbnik Ksawery Suchorski — Lnianek.

Koło Lubawa: prezes Anastazy Murawski; wiceprezes Józef Kalinowski; sekretarz Bernard Standara; skarbnik Józef Sadowski.

Koło Łasin, pow. Grudziądz: prezes Leon Motylewski — Łasin; wiceprezes Konstanty Szarafiński — Plesewo; sekretarz Józef Radtke — Nowe Blonowo; skarbnik Czapiewski — Łasin.

Koło Łąkorz, pow. Lubawa: prezes Franciszek Dubiella — Ostrowite; wiceprezes Aleksander Basman — Krotoszyny; sekretarz Maksymiljan Winkowski — Łąkorz; skarbnik Juljan Pawłowski — Lipinki; refer. Janina Madajska — Ostrowite.

Koło Nieżywięć, pow. Brodnica: prezes Roman Beyer — Nieżywięć; wiceprezes Michał Kuciel — Wrocki; sekretarz i skarbnik Maksymiljan Szymański — Cho'ńskie Budy; refer. Artur Wolf — Zgniłobłoty.

Koło Nowa Cerkiew, pow. Starogard: prezes Maks Ehlert — Morzeszczyn; wiceprezes Anastazy Sass — Rzeżęcin; sekretarz Marja Zemglałówna — Rzeżęcin; skarbnik Józef Wałaszewski — Nowa Cerkiew; refer. Bolesław Woszewski — Rożental.

Koło Nowe, pow. Świecie: prezes od 1 grudnia Fr. Tytulski, od 1. 12. 30. Br. Biały — Rychława; wiceprezes Leon Noryśkiewicz — Tryl; sekretarz do 1. 12. 30. Włoch, od 1. 12. 30. L. Graczyk — Nowe; skarbnik Z. Żbikowska; ławnicy: Baron i Graczyk; refer. St. Karpus.

Koło Nowemiasto, pow. Lubawa: prezes Ernest Klemp — Nowemiasto; wiceprezes Robert Iwicki — Niem. Brzozie; sekretarz Adam Mazerski — Nowemiasto; skarbnik Alfons Zaremba.

Koło Puck, pow. Morski: prezes Józef Nadolski — Osłonino; wiceprezes Łucjan Cylkowski — Puck; sekretarz Brunon Kupferschmidt — Zelistrzewo; skarbnik Paweł Góra — Mrzezino.

Koło Radzyn, pow. Grudziądz: prezes Klimek Augustyn; wiceprezes Omieczyński Józef; sekretarz Truskowski Władysław; skarbnik Hendrykowska Zofja.

Koło Sępólno: prezes Kalinowski Paweł — Sępólno; wiceprezes Skoczylas Paweł Sikorz; sekretarz Mróz Kazimierz — Więcbork; skarbnik Liss Leon — Piaseczno; ławnicy: Grupert Franciszek — Płosków i Affelt Walerjan — Więcbork; refer. Łyczywek Longin — Śmiłowo.

Koło Sierakowice, pow. Kartuzy: prezes Leopold Schütz — Sierakowice; wiceprezes Wacław Kozłowski — Kętwym; sekretarz Jan Marszałkowski — Załukowo; skarbnik Marta Skorowska — Tuchlin.

Koło Skórcz, pow. Starogard: prezes Bernard Grochocki — Barłóżno; wiceprezes Franciszek Sagan — Wda; sekretarka Jadwiga Kozłowska — Skórcz; skarbnik Józef Klein — Pączewo.

Koło Śliwice, pow. Tuchola: prezes Nehring Władysław — Śliwice; sekretarz Sadowski Edmund — Śliwice; skarbnik Landowski Władysław — Śliwice.

Koło Stara Kiszewa, pow. Kościerzyna: prezes Paweł Wodkowski — St. Bukowice, p. Olpuch, pow. Kościerzyna; sekretarz Jan Lepacki — St. Bukowice; skarbnik Henryk Mohr — Wilczebłoto, p. St. Polaszki, pow. Kościerzyna.

Koło Starogard: prezes kier. Bolesław Raszeja — Starogard, ul. Skarszewska; wiceprezes kier. Józef Mechliński — Żabno, poczta Starogard; sekretarz Brunon Szeleziński — Starogard, ul. Gimnazjalna 9; skarbnik Władysław Buchholz — Starogard, ul. Sambora; refer. kier. Brunon Deskowski — Starogard, ul. Kościuszki.

Koło Stężyca, pow. Kartuzy: prezes Sieracki Jan — Skorzewo; wiceprezes Burantówna Franciszka — Stężyca; sekretarz Piszczek Franciszek — Stężyca.

Koło Suleczyno, pow. Kartuzy: prezes Józef Fałtyński; wiceprezes Antoni Kowalkowski; sekretarz i skarbnik Zofja Ullmannówna; ławnicy: Kazimiera Rozankowska i Paweł Stankiewicz.

Koło Swarzewo, powiat Morski: prezes Sarnowski Ignacy; wiceprezes Sobacki Marjan; sekretarz Kuliński Stanisław; skarbnik Szewka Franciszek.

Koło Świekatowo, pow. Świecie: prezes Marceli Cichowski — Świekatowo, pow. Świecie; wiceprezes Stanisław Suchalski — Król. Zalesie, p. Świekatowo, pow. Świecie; sekretarka Zofja Klunderówna — Świekatowo; skarbnik Feliks Krausewicz — Lipiny, p. Świekatowo, pow. Świecie.

Koło Tczew: prezes Eugenjusz Tkaczyk — Tczew, Skarszewsk 5a; wiceprezes Stanisław Wiórek — Tczew, Lecha 2; sekretarz Leon Ruoss — Tczew, Krasińskiego 13; skarbnik Konrad Kowalkowski — Tczew, Marsz. Piłsudskiego 17.

Koło Toruń: prezes Roman Wojciechowski — Toruń, Plac Św. Katarzyny 6; wiceprezes Bolesław Sobacki — Toruń, Lubicka 25; sekretarz Marjan Szałajda — Toruń, Konopnickiej 15; skarbnik Józef Jurkowski — Toruń, Chełmińska Szosa 36; zast. sekretarza Alojzy Ignatowski — Toruń, Mickiewicza 54; referent oświatowy Kazimierz Garczyński — Toruń, Ks. Kujota 2.

Koło Tuchola: prezes Józef Ossowski — Tuchola; wiceprezes Józef Urbański — Żalno, pow. Tuchola; sekretarka Anna Wojnerowiczówna — Tuchola; skarbnik Narcyz Woelk — Tuchola; ławnicy: Leon Ogrzewalski — Gostyczyn i Jan Wróblewski — Jeleńcz, pow. Tuchola; refer. Franciszek Woelk — Drożdzienica, pow. Tuchola.

Koło Warlubie, pow. Świecie: prezes Pozorski Jan — Warlubie; wiceprezesi: Franciszek Szczepański — Broczno i Maksymiljan Babliński — Pięćmorgi; zast. sek.etarza Pstrąg Juljan — Płochocin, p. Warlubie; skarbnik Zawacki Teodor — Komorsk Wielki.

Koło Wąbrzeźno: prezes Albin Ługiewicz; wiceprezes Leon Delewski; sekretarz Edmund Noryśkiewicz; skarbnik Franciszka Zalewska; ławnicy: ks. Jan Brejski i Jan Nałęcz; referent oświatowy i prasowy Izydor Delewski.

Koło Wejherowo, pow. Morski: prezes Szulc Józef Strzebielino; wiceprezes Gawin Kazimierz — Wejherowo; sekretarz Turek Antoni — Luzino; skarbnik Szornak Jan — Bolszewo, poczta Wejherowo.

Koło Wiele, pow. Chojnice: prezes Leon Czapiewski — Osowo, p. Karsin; wiceprezes Brunon Bałachowski — Przytarnia, p. Wiele; sekretarz Stanisław Główczewski — Borsk; skarbnik Stanisław Ossowski — Karsin; referent Stanisł. Główczewski — Borsk.

Koło Zblewo i okolica, powiat Starogard: prezes Skwierawski Piotr; wiceprezes Orlikowski Władysław; sekretarz Kuczkowski Władysław; skarbniczka Tochówna Marja.

Posiedzenia Kół.

Nr. b.	KOŁO	odbyto posiedzeń plenarnych	walnych	nadzwyczajn.	zarz. i sekr.	razom	Frekwencji w %	Wygł. referatów	Przeprowadzono lekcyj
1.	Brodnica	5	1			6	70	4	4
2.	Bysław	1	1		2	4	96	3	
3.	Cekcyn	5	1		2	8	93	4	
4.	Chełmno	4	1		3	8	70	5	2
5.	Chełmża	5	1	1	2	9	54	5	
6.	Chojnice	4	1	2	3	10	75	7	
7.	Czersk	8	1	1		10	62	8	
8.	Dąbrowa Chełm.	3	1	1	3	8	90	1	
9.	Działdowo	8	1		3	12	50	5	2
10.	Gdynia	9	1		7	17	85	6	
11.	Golub	9				9	90	11	
12.	Grębocin	7				7	60	3	
13.	Gruczno	7	1			8	86	6	
14.	Grudziądz	7	1	1		9	30	8	
15.	Gryźliny	6	1		2	9	70	3	
16.	Hopowo	2	1	2		5	93	2	1
17.	Jezierce	7	1			8	100		
18.	Jeżewo	3	1			4	50		

Nr. b.	K O Ł O	odbyło posiedzeń plenarnych	walnych	nadzwyczajn.	zarz. i sekr.	razem	Frekwencji w %	Wygł. referatów	Przeprowadzono lekcyj
19.	Karlikowo	6	1	1	2	10	100	9	
20.	Konarzyny	7	1	1		9	90	5	5
21.	Kościerzyna	5	1	1		7		6	
22.	Kowalewo	7	1			8	68	4	
23.	Krokowo	7	1			8	90	5	
24.	Król. Nowawieś	7	1			10	96	8	
25.	Książki	3			2	3	100	3	2
26.	Leśno	3	1			4	90	3	
27.	Lidzbark	10	1	1	2	14	90	8	
28.	Lipusz	9	1	1		11	60	2	
29.	Lniano	4	1		2	7	75		
30.	Lubawa	8	1	1	5	15	78	6	
31.	Łasin	7	1			8	62	5	1
32.	Łąkorz	4	1			5	60	4	
33.	Nieżywięć	5	1		1	7	80	3	
34.	Nowa Cerkiew	3				3	100	1	
35.	Nowe	8	1		4	13	90	6	
36.	Nowemiasto	3	1		6	10	74	2	1
37.	Puck	6	1		3	10	98	5	
38	Radzyn	6	1		2	9	70	4	
39.	Sępòlno	8	1	1	10	20	72	16	
40.	Sierakowice	5	1			6	70	5	
41	Skórcz	6	1		1	8	48	7	
42.	Śliwice	3	1			4	88		
43.	Stara Kiszewa	6	1			7	72	6	
44.	Starogard	5	1	1	1	8	62	3	
45.	Stężyca	8	1	1		10		9	6
46.	Suleczyno							6	
47.	Świekatowo	9	1		4	14	98	4	4
48.	Swarzewo	8				8	76	7	
49.	Tczew	8	1		11	20	83	8	
50.	Toruń	7	1	2	10	20	31	3	
51.	Tuchola	7	1		2	10	55	6	1
52.	Warlubie	3	1			4	75	3	
53.	Wąbrzeźno	7	1		1	9	75	13	2
54.	Wejherowo	8	1			9		3	
55.	Wiele	5	1		2	8	85	3	
56.	Zblewo	4	1			5	100	3	
		325	50	19	98	492	90%	275	31

POGLĄD NA ILOŚĆ CZŁONKÓW.

Ruch ilościowy członków Kół:

Najwięcej nowych członków, bo aż 23, zyskało Koło Toruń, — dzięki sprężystej działalności zarządu pod przewodnictwem kol. R. Wojciechowskiego; to też Koło Toruń może się poszczycić tak wspaniałemi wynikami i postępami, poprawiając stan Koła z 59 na 75 członków. Następnie kroczą Koło Grudziądz i Chełmno (po 15 nowych członków), Gryźliny (10), Chojnice, Gdynia (po 8), Chełmża, Działdowo, Grębocin, Łasin, Tczew (po 7).

Ubytek z powodu śmierci, zwolnienia, przesiedlenia, spensjonowania, założenia nowych placówek wykazują Koła: Nowemiasto (18), Tczew (18), Chełmża (13), Chełmno (10), Działdowo (9), Brodnica (8), Gdynia (8), Świekatowo (8).

Kolejność Kół podług ilości członków dn. 31. 12. 1930 r.:

Najliczniejszem Kołem na Pomorzu jest Grudziądz (90 członków), potem Toruń, liczące 75 członków; w dalszej kolejności następują: Chełmża (48), Kościerzyna (46), Brodnica (45), Sępólno (44), Chełmno (42), Tczew (42), Wejherowo (42), Gdynia (40), Starogard (40), Tuchola (38). — Najmniejszem Kołem jest Dąbrowa Chełmińska (6 członków) i Śliwice (7).

Członkinie:

Najwięcej członkiń wykazuje Koło Grudziądz (43!), następnie Toruń (24), Gdynia (23), Wejherowo (20), Sępólno (19), Chełmno (18), Skórcz (17), Chełmża (15).

Przeważa prawie we wszystkich Kołach element męski; ba, są Koła zupełnie „męskie", jak Leźno i Śliwice, do których panie zupełnie nie należą. W Zblewie stanowią panie połowę ilości członków (7 i 7), w niektórych Kołach nieomal połowę: Wejherowo (20 na 21), Skórcz (17 na 19), Nowemiasto (12 na 14), Lipusz (8 na 9), Jeżewo (6 na 7), Grudziądz (43 na 54), a w 2 Kołach panie mają przewagę: Dąbrowa Chełmińska (5 na 2!) i Gdynia (23 na 20!).

TEMATY WYGŁOSZONYCH REFERATÓW W 1930 ROKU.

Brodnica: Cykl wykładów (prof. Szwocha) z psychologji; — cykl wykładów (inp. szkoln. Kozikowskiego) z administracji szkoln.; — cykl wykładów (pani Sokulskiej i Bereżewskiego) — „z metody nauczania poszczególnych przedmiotów".

Bysław: „Laureaci nagrody Nobla (z działu literatury)"; — „Omówienie aktualnych zagadnień z Kwart. Pedagogicznego"; — „Rys historyczny Pomorza".

Cekcyn: „Współpraca przyrodnika przy wyrobieniu charakteru", — „Streszczenie — Szkoły twórczej Rewska"; — „Streszczenie Kwartalników Pedagogicznych"; — „Ujemne i dodatnie strony systemu daltońskiego".

Chełmno: „Życie wyrazów" (prof. Szober — Warszawa), — „Polski język literacki" (prof. Szober — Warszawa); — „Psychika dziecka w wieku szkolnym" (prof. Orłów — Toruń); — „Badanie psychologiczne i charakter" (prof. Szwoch — Grudziądz); — „O ważności pracy nauczyciela w organizacjach młodzieży katolickiej" (ks. Żynda — Wąbrzeźno).

Chełmża: „Referat organizacyjny" (p. Nowicki Albin z Grudziądza 15. III. 30 r.); — „Dalsze kształcenie się nauczyciela" (p. Dolecki Alojzy — Chełmża (12. 4. 30 r.); — „Ocena różnych elementarzy" (p. Sobczak Szczepan — Sławkowo 24. 5. 30 r.); — „Historja cukrownictwa i cukrowni chełmżyńskiej" (17. 10. 30 r. Dolecki Alojzy); — „Referat organizacyjny" (p. Noga z Jeżewa 16. 12. 30 r.)

Chojnice: „Szkolnictwo powszechne z Wiednia i Czechosłowacji"; — „Samowystarczalność Polski"; — „Stan naszej organizacji" (p. prezes Nowicki); — „Sprawozdanie ze Zjazdu Okręgowego w Gdyni"; — „Sprawozdanie ze Zjazdu Wszechpolskiego w Krakowie"; — „Potrzeby szkolnictwa polskiego"; — „Nasze wydawnictwa, kasa pośmiertna i ubezpiecz. z P. K. O." (p. Noga).

Czersk: „Droga, wiodąca naucz. do poznania i kształcenia charakteru dziecka"; — „Samowystarczalność gospodarcza podstawą dobrobytu"; — „Teorje wychowania Kerschensteinera"; — „Stan szkolnictwa polsk. w ubiegłym 10-leciu"; — „Nowe prądy w metodyce nauczania"; — „Powaga nauczyciela jako podstawa posłuszeństwa i karności dziatwy szkolnej"; — „Najnowsze prądy w nauczaniu na najniższym oddziale"; — „Nowe drogi w pedagogice".

Dąbrowa Chełmińska: „Karność w szkole dawniej, a dziś!"

Działdowo: „Jakie przeszkody spotyka naucz. w swej pracy, jak je zwalczać i jaka powina być pomoc władz" (kol. Dzięcioł); — „Obecny stan szkolnictwa i zawodu naszego" (kol. Dzięcioł); — „Życie towarzyskie i jego znaczenie" (kol. Dzięcioł); — „Nauka o Polsce Współczesnej w szkole powsz." (kol. Weychmannó-

wna); — „Potrzeby szkolnictwa powszechnego i finansowanie tych przez państwo i samorządy" (kol. Weychmannówna).

Gdynia: „Nauka moralności a bajka w szkole"; — „O rysunkach w szkole"; „Pacyfizm a nauczanie historji w szkole powszechnej"; — „Jaką rolę mają czasopisma dla młodzieży"; — „Szkoła twórcza"; — „Charakter jako cel wychowania".

Golub: „Ćwiczenia piśmienne na niższych stopniach nauczania" (Kaszubowski — Golub); — „Ideologja Stow. Chrześć. Narod. Naucz. Szkół Powszechnych" (Wrzesiński — Galczewo); — „Samorząd uczniowski w szkole powsz. czyli gmina szkolna" (Podolska — Dobrzyń); — „Zagadnienia wychowawcze w dobie obecnej" (Jędryczka — Poćwiardowo); — „Mało ale gruntownie" (Ziellonkiewiczówna — Dobrzyń); — „Projekt programu przyrody" (Noryśkiewicz — Wąbrzeźno); — „Projekt programu rachunków i fizyki" (Delewski — Wąbrzeźno); — „Projekt programu geografji" (L. Delewski — Wąbrzeźno); — „Kształcenie nauczycieli u nas i zagranicą" (I. Delewski — Wąbrzeźno); — „Główne zasady metodyczne w nauczaniu przyrody" (Ziellonkiewiczówna — Dobrzyń); — „Statut dawniejszy a zmieniony na Walnym Zjeździe" (Wrzesiński — Galczewo).

Grębocin: „Kasa pośmiertna"; — „O uposażeniu"; — „Religja a szkoła pracy".

Gruczno: „Problem inteligencji w świetle najnowszych badań"; — „Wychowawcze znaczenie ogródka szkolnego"; — „Moralność jako podstawa wychowania narodowego i obywatelskiego"; — „Szkoła bezwyznaniowa i jej skutki"; — „Opracowanie dowolnej jednostki metodycznej"; — „Bajka a psychika dziecka".

Grudziądz: „O pochodzeniu człowieka" (prof. Tkaczyk); — „My, a dzieci" (kol. Uramkówna); — „Szkoła przyszłości cz. I." (kol. Palczewska); — „Szkoła przyszłości cz. II" (kol. Palczewska); — „Sylwetka dzieci chorych umysłowo" (kol. Ryczakowicz); — „O psychologji strukturalnej" (kol. Późniakówna); — „Ubezpieczenie na życie" (kol. Noga); — „O mojej podróży do Afryki" (kol. Brzeziński).

Gryźliny: „Streszczenie Szkoła i charakter Förstera"; — „Samorząd w mojej szkole"; — „Karność w szkole".

Hopowo: „Mowa dziecka i jej kształcenie"; — „Nauka o życiu w ośrodku nauczania".

Jezierce: wygłoszone z okazji konferencyjnych.

Karlikowo: „Uwagi nad programem minister. nauki rach. i gem. w IV oddz. szkoły powsz. i jego realiz."; — „Uwagi nad wyobraźnią twórczą"; — „Jak należy zorganizować wych. i naucz., aby przyg. uczn. do samodzielnego kształcenia się"; — „Samodzielność i radość twórcza w naucz. i wych. podł. Wetekgafa"; — „O chłoście w szkole"; — „Stanowisko Kochanowskiego w literaturze polskiej"; — „Dynamika zainteresowań"; — „Potrzeba wychowania charakteru"; — „Jakie jest moje stanowisko do gwary ludowej".

Konarzyny: „O gazach trujących"; — „Z dziejów naszych okolic"; — „Radjo w szkole"; — „Bartnictwo"; — „Jak zachęcić dzieci do czytania książek z bibljoteki uczniowskiej".

Kościerzyna: „Wrażenia z podróży do Włoch" (kol. Leon Sroka); — „Przestępczość dzieci w szkole i kary" (kol. Radomski M.); — „Język polski a wyrabianie uczni i woli" (kol. Kleinschmidt L.); — „Nauczanie syntetyczne" (kol. Roznerski B.); — „O wychowaniu religijnem" (p. prof. A. Cichocki); — „Historja rozwoju Stowarzyszenia" (p. prezes A. Nowicki).

Kowalewo: „Pogląd na wychowaanie współczesne" (Lamkówna); — „Wspólnota pracy" (Glabiszewski); — „Kultura jako zbiorowa sztuka ludzkości" (Gajewski); — „Okolicznościowe referaty".

Krokowa: „Tematy wypracowań"; — „Kształcenie charakteru narodowego"; „Nowe przepisy, dot. egzaminu praktycznego"; — „Jak zorganizować pożytecznie „Szkolną Kasę Oszczędności"; — „Cele i zadania naszego Stow. na polu społecznem".

Król. Nowawieś: „Metoda rachunków na oddz. 1—3" (Gralla); — „Jak łączyć naukę historji z nauką geografji" (Biedniewski); — „„Kłamstwo u dzieci a walka z niem" (Reimann); — „Wychowanie państwowe, narodowe i religijne" (Kuźmiński); — „Wpływ obchodów szkolnych na wychowanie dzieci" (Paradowski); — „Kształcenie i samokształcenie naucz. u nas i zagranicą" (Grallowa); — „Użycie obrazu w nauce języka ojczystego" (Reimann); — „Jak prowadzić kursy wieczorne" (Neumann).

Książki: „Wskazówki metodyczne z pozycyjności liczb"; — „O zastosowaniu systemu daltońskiego"; — „Jak przygotować się do egzaminu kwalifikacyjnego".

Leźno: „Ideologja Stowarzyszenia Chrz. N. N. S. P."; — „Metodyka rachunków w I. oddziale"; — „Koncentracja w nauczaniu".

Lidzbark: „Zagadnienie organizacyjne" (prezes p. Nowicki); — „Szkoła pracy" (kol. Czapp); — „Dusza dziecka" (kol. Zellma); — „Współpraca domu rodzicielskiego z szkołą" (kol. Groblewska); — „Szkoła a dziecko" (kol. Chamski); — „Odezwa Episkopatu a list otwarty p. Nowaka" (ks. Górecki); — „Historyczny postęp w dziełach Słowackiego (ks. Górecki); — „Psychologja zainteresowania" (kol Chamski).

Lipusz: „Nowoczesne prądy wychowawcze"; — „Czasopisma dziecięce".

Lniano: Zebrania odbywały się w dniu konferencji, gdzie wygłoszono referaty.

Lubawa: „Akcja katolicka w szkole" (ks. wik. Lange); — „Nauczanie historji w szkole powsz." (kol. Rekowski); — „Teorja Einsteina" (p. prof. Drost); — „Jak uczyć fizyki w szkole" i „Okresy dojrzewania w nauczaniu powszechnem" (kol. Standara, sekr.); — „II. egzaminy w naszym powiecie" (p. Murawski, prezes).

Łasin: „Zazimowanie i przezimowanie pszczół"; — „Jedwabnictwo"; — „Uprawa tytoniu"; — „Metodyka rachunków" (prof. Delewski); — „Karta indywidualna" (rektor Ryczakowicz).

Łąkorz: „Radjo jako środek pomocniczy w nauczaniu"; — „Jak przygotowałem się do egzaminu kwalif."; — „Język ojczysty skarbem narodu"; — „System daltoński w uwagach krytycznych".

Nieżywięć: „System daltoński" (Szymański); — „Wychowanie edukacyjne" (Szmit); — „Jeszcze o systemie daltońskim" (Beyer).

Nowa Cerkiew: „Ideologja Stowarzyszenia".

Nowe: „O kształceniu nauczycieli zagranicą"; — „O nauczaniu historji w szkole powsz."; — „Nowe prądy w nauczaniu"; — „O nauczaniu gramatyki"; — „O wychowaniu dzieci zaniedbanych"; — „O wypracowaniach piśmiennych w szkole powszechnej".

Nowemiasto: „Nowe problemy w nauczaniu i wychowaniu"; — „Korzyści płynące z ubezpieczenia P. K. O."

Puck: Referat „Samodzielność w szkole powszechnej"; — „Psychologja eksperymentalna i pomiary antropometryczne"; — „Wychowanie fizyczne u dziewcząt"; — „Szkoła pracy w nauce religji katolickiej"; — „Kary szkolne i ich zastosowanie".

Radzyn: „Sprawozdanie z zjazdu delegatów Okręgu Pom. w Gdyni"; — „Zareferowanie dla młodzieży szkolnej"; — „Pracownie dla robót ręcznych przy szkołach powszechnych"; — „Omówienie czasopisma „Od Naszego Morza".

Sępólno: „Pielęgnowanie języka polskiego w I. oddziale"; — „Encyklika Ojca św. Piusa XI. o wychowaniu"; — „Chopin a naród"; — „Kilka uwag o czystości w szkole"; — „Nauka języka polskiego jako środek kształcenia uczuć estetyki"; — „Dzieła i życie (Kasprowicz"; — „Nauczanie historji w szkole powsz. według Jankowskiego"; — „Jan Kochanowski" (z okazji rocznicy); — „Oda do młodości Mickiewicza"; — „Pieśń ludowa w literaturze polskiej"; — „Od naszego morza, uwagi krytyczne i życzenia naucz."; — „Przybyszewski: dzieła i życie"; — „Sprawozdanie ze zjazdu delegatów Okręgu w Gdyni"; — „Sprawozdanie ze zjazdu delegatów Stow. w Krakowie"; — „Ubezpieczenie w P. K. O. na życie"; — „Podatek komunalny".

Sierakowice: „Stanowisko nauczyciela wobec dyktanda"; — „Człowiek jako jednostka społeczeństwa"; — „System daltoński"; — „Jak zastosuję w mej szkole wymagania szkoły pracy"; — „Nauka rachunków w języku polskim w szkole powszechnej".

Skórcz: „Parafraza"; — „Higjena szkolna a nauczyciel"; — „Nauczycielstwo a ubezp. grup. w P. K. O."; — „Szkoła a gwary ludowe"; — „Sprawozdania"; „Zebranie Koła powiatowego"; — „Walny zjazd delegatów w Gdyni".

Stara Kiszewa: „Polskie formacje przysłówkowe typu „wczoraj"; — „Dusza nauczyciela"; — „Krytyka elementarza (Falski)"; — „Krytyka elementarza (Bernadzikiewicz)"; — „Krytyka elementarza (Mikulski, Kozera i Wójcik)"; — „Krytyka czytanek (C. Bogucka i Niewiadomska)".

Starogard: „Samokształcenie nauczycieli w 2 serjach" (kol. Deskowski); —

„Zasady samokształcenia nauczycieli" (kol. Deskowski); — „System daltoński" kol. Mechlińska).

Stężyca: „Jak walczyć z błędami ortograficznemi"; — „Jak kształcę uczucie patrjotyczne przez naukę historji"; — „W jaki sposób kształcę inteligencję u uczniów przez naukę rachunków i geometrji"; — „Jak zachęcam młodzież do czytania dobrych książek"; — „Przebieg pracy uczniów w szkole daltońskiej"; — „Jak zorganizować wycieczkę szkolną"; — „Cel i zadanie nauk przyrodniczych w szkole powszechnej"; — „Wpływ śpiewu na duszę dziecka"; — „Idea samorządu szkolnego jako forma wewnętrznej organizacji".

Suleczyno: „Rola wierszy w nauczaniu historji"; — „Jak traktuję nauczanie gramatyki w szkole powszechnej"; — „Czytelnictwo w własnej szkole"; — „Znaczenie przyzwyczajeń w szkole"; — „Współżycie naucyciela z dziećmi"; — Jak przyzwyczajam dzieci do prawdomówności".

Swarzewo: „Zainteresowanie w nauczaniu i wychowaniu"; — „Wolność wewnętrzna i idea wolności w wychowaniu"; — „Dlaczego i w jaki sposób szkoła powinna walczyć z alkoholizmem"; — „Praca oświatowo-społeczna nauczyciela na wsi"; — „Samorząd w szkole powszechnej"; — „Nowe metody nauczania i wych. w Stanach Zjednoczonych część I."; — „Część II.".

Świekatowo: „O pacyfizmie wychowania" (Górecki; — „Dynamika zainteresowań" (Cichowski); — „Geografja w robotach ręcznych" (Suchalski); — „Nauka historji w zastosowaniu szkoły twórczej" (Górecki).

Tczew: „Młodociani przestępcy"; — „Wojna chemiczna, jej skutki i obrona"; „Jak powinien nauczyciel przyzwyczajać dzieci do prawdomówności"; „Propaganda pacyfizmu w wychowaniu"; — „Ogólnopolski zjazd w Krakowie"; — „Dlaczego dzieci się biją"; — „Dzieje Pomorza"; — „Znaczenie wychowawcze czasopisma „Od Naszego Morza".

Toruń: „Geologja wybrzeża polskiego" (p. Szulce); — „Stan higjeny w szkołach na Pomorzu" (p. dr. Ciosłowski); — „Język polski a rozwijanie uczuć i woli" (p. Garczyński).

Tuchola: „Zmysł kinestetyczny"; — „Psychologja genetryczna i typy psychologiczne według prof. Ferriena"; — „Sprawozdanie z zjazdu w Krakowie"; — „Sprawozdanie z zjazdu w Gdyni"; — „Referat oszczędnościowy"; — Historja Pomorza".

Warlubie: „Egzamin praktyczny wedle § b. przy seminarjum"; — „O sekcjach rejonowych"; — „Ubezpieczenie na życie".

Wąbrzeźno: „Współpraca nauczyciela w wychowaniu młodzieży pozaszkolnej"; — „Nauczanie u najmłodszych"; — „Podawanie i poszukiwanie"; — „Wybór języków obcych w naszej szkole a interesy ogólno-państwowe"; — „Kształcenie nauczycieli szkół powszechnych u nas a zagranicą"; — „Metoda pracy według Herbarta szkoły pracy i system daltoński"; — „Najnowsze prądy w nauczaniu historji"; „O pozycyjności liczb według tablicy prof. Buźnicka"; — „O książkach do czytania dla młodzieży"; — „Konfiskaty w szkole"; — „O twórczości Jana Kochanowskiego"; — „Wychowanie narodowe — czy państwowe"; — „Stosunek, skala, podobieństwo i pomiary geodezyjne w klasie czwartej".

Wejherowo: „Jaka jest droga rozwojowa myśli pedagogicznych naszych czasów"; — „Zreferowanie encykliki Ojca św. o wychowaniu młodzieży"; — „Metoda Decroli'ego".

Wiele: „Polskie morze w literaturze ostatnich lat"; — „Pacyfizm w wychowaniu"; — „Nowoczesne prądy w nauczaniu historji".

Zblewo: „Najnowsze piśmiennictwo obecnej doby"; — „Polska i jej stanowisko w cywilizacji w Europie"; — „Sprawozdanie z zjazdu w Gdyni".

KURSY URZĄDZANE PRZEZ KOŁA I LEKCJE, PRZEPROWADZONE PRZEZ KOŁA W 1930 ROKU.

Brodnica: „Urządzono kurs przygotowujący do II. egzaminu"; — „Wykładowcy: prof. Szwoch, insp. szk. Kozikowski, pani Sokulska, p. Bereżewski. Uczestnicy kursu: członkowie Stowarzyszenia 70%, nauczyciele niezrzeszeni „dzicy" 25%, członkowie ‚Ogniska" 5%. Ogólna liczba uszestników 40."

Chełmno: Prof. Szober Warszawa „Czasownik od II." — „Pisownia „my i mi" od IV".

Działdowo: „Urządzono kurs t. zw. „Kółko wspólnoty pracy" celem dalszego kształcenia się. Wydajnie i pomocnie pracuje Kasa Samopomocy".

Hopowo: „Ułamki dziesiętne".

Konarzyny: Z robót ręcznych „krzyż z drzewa"; — z religji: „Pan Jezus ukazuje się po Zmartwychwstaniu uczniom w drodze do Emaus". — „Gimnastyka dla chłopców od lat 12—14". — Ze śpiewu: „Na Wawel, na Wawel". — Z przyrody: „Pijąc wodę, można się zarazić".

Książki: „Konstytucja 3-go Maja". — „Mnożenie liczby 3-cyfrowej przez jednocyfrową".

Łasin: „Kurs przygotowawczy do 2 egzaminu od 10. 3. do 24. 10. 1930".

Nowe: „Rzeczownik osobowy".

Stężyca: „Wprowadzenie litery", oddz. I., — „Powierzchnie koła", oddz. V, — „Lekcja śpiewu w oddz. III.", — „Wielbłąd", oddz. IV., — „Uroczystość Świętych Pańskich i Dzień Zaduszny", IV., — „Z literatury polskiej", oddz. VI. i VII.

Świekatowo: „Ukształtowanie pionowe" (Kilichowski), — „Jan Długosz" (Cichowski), — „Gimnastyka dla 7 i 8-letnich dzieci" (Klunderówna), — „Mnożenie ułamków dziesiętnych" (Krausewicz).

Tuchola: Czterotygodniowy kurs praktyczny z lekcjami i wykładami, 101 słuchaczy.

Wąbrzeźno: „Praktyczne zastosowanie tablicy pozycyjnej prof. Buźniaka", w klasie czwartej.

DODATKOWE IMPREZY KÓŁ:

Brodnica: urządzono jedną zabawę w czasie karnawałowym.

Cekcyn: Zabawa z koncertem 2. 2. 1930 r.

Chełmno: Wieczornica dnia 10. 5. 1930 r.

Chełmża: Urządzono wycieczkę do Cukrowni w Chełmży 17. 10. 1930 r., udział 52 osoby.

Czersk: Urządzono jedną wycieczkę.

Dąbrowa Chełm.: wycieczka do brzózek karłowatych w Linji.

Działdowo: w karnawale jedna zabawa.

Gdynia: jedna zabawa nauczycielska Stow. Chrz. Nar. i wycieczka do Krakowa na zjazd.

Golub: zabawa w październiku (11. 10.).

Grudziądz: herbatka w szkole wydziałowej.

Hopowo: 4. maja zabawa nauczycielska w Hopowie.

Jezierce: jedna wieczornica.

Karlikowo: jedna wieczornica, jedna zabawa, jeden teatr pod tytułem: „Ciocia Karola".

Kościerzyna: Obchód 10-lecia istnienia Koła; zabawa taneczna.

Kowalewo: zabawa karnawałowa.

Krokowa: Obchód 10-lecia w dniu 9. 2. 1930 r.

Leśno: Dwudziestopięciolecie szkoły polskiej.

Lidzbark: dziesięciolecie istnienia Koła; wieczorek gwiazdkowy, wystawa robót ręcznych.

Lubawa: urządzono jeden wieczorek towarzyski.

Łasin: dziesięciolecie istnienia Koła (1. 6. 1930).

Nowacerkiew: wieczornica w Królówlesie (pożegn. emeryta Littwitza).

Nowe: pożegnanie kol.

Nowemiasto: uroczysty wieczorek pożegnalny z okazji przejścia w stan spoczynku b. insp. szk. p. Stanisława Piotrowskiego.

Puck: dziesięciolecie założenia Koła, pożegnanie kol. Błaszkowskiego.

Radzyn: urządzono jedną zabawę z okazji „Święta Dziecka" w Radzynie.

Stara Kiszewa: urządzono jedną zabawę zimową.

Starogard: uroczystość dziesięciolecia oraz zabawa nauczycielska.

Suleczyno: zabawa i przedstawienie teatralne.

Świekatowo: jedna wycieczka do Gródka i jeden bal maskowy w Lubiewie.

Tczew: uroczystość 10-lecia Koła; zabawa w dniu 1. 2. 1930 r.

Toruń: wieczornica Koła 1. 3. 1930 r. w salach „Strzelnicy" w Zieleńcu.

Tuchola: wieczornice i wycieczki z okazji kursu praktycznego.

Warlubie: urządzono z ramienia Koła zabawę nauczycielską.

Wąbrzeźno: zebranie towarzyskie wraz z opłatkiem.

Wejherowo: wysłano delegację na Kongres Eucharystyczny.

Stan kasy Kół:

Nr. b.	KOŁO	Dochody zł	Rozchody zł	Stan kasy 31. 12. 30 r. zł
1.	Brodnica	2 154,55	1 729,58	424,97
2.	Bysław	43,00	26,90	16,10
3.	Cekcyn	599,95	602,75	2,80 def.
4.	Chełmno	2 020,95	1 654,80	366,15
5.	Chełmża	2 131,84	2 128,48	3,36
6.	Chojnice	766,35	663,45	102,90
7.	Czersk	1 077,20	1 041,50	35.70
8.	Dąbrowa Chełm.	9 490,00	89,80	5,10
9.	Działdowo	2 158,17	2 162,38	4,21 def.
10.	Gdynia	2 008,58	1 983,95	24,63
11.	Golub	517,75	514,50	3,25
12.	Grębocin	349,00	337,00	12,00
13.	Gruczno	218,80	188,40	30,40
14.	Grudziądz	750,12	650,25	99,87
15.	Gryźliny	304,25	257,35	46,90
16.	Hopowo	514,40	519,60	5,20 def.
17.	Jezierce	480,00	435,00	45,00
18.	Jeżewo	613,30	559,35	53,95
19.	Karlikowo	600,70	590,30	10,40
20.	Konarzyny	410,00	380,00	30,00
21.	Kościerzyna	1 310,75	1 310,75	—
22.	Kowalewo	1 165,81	1 155,45	10,36
23.	Krokowo	620,80	615,30	5,50
24.	Król. Nowawieś	335,25	284,00	84,25
25.	Książki	319,90	269,30	50,60
26.	Leśno	186,25	163,85	22.40
27.	Lidzbark	601,20	490,20	111,00
28.	Lipusz	792,80	665,70	127,10
29.	Lniano	475,00	455,85	19,15
30.	Lubawa	853,50	845,12	8,38
31.	Łasin	582,60	383,99	198,79
32.	Łąkorz	824,00	750,00	74,00
33.	Nieżywięć	704,78	658,65	46,13
34.	Nowa Cerkiew	317,00	281,80	35,20
35.	Nowe	871,45	867,90	3,55
36.	Nowemiasto	1 220,05	1 129,95	90,10
37.	Puck	701,40	656,55	44,85
38.	Radzyn	36,00	30,00	6,00
39.	Sępólno	2 059,41	1 959,50	99,91
40.	Sierakowice	864,13	812,70	51,43
41.	Skórcz	1 372,24	1 251,75	120,49
42.	Śliwice	488,50	454,25	34,25
43.	Stara Kiszewa	688,01	663.50	24,47
44.	Starogard	1 452,65	1 349,40	105,25
45.	Stężyca	486,70	486,70	—
46.	Suleczyno	914,74	911,35	3,39
47.	Świekatowo	354,15	143,50	210,65
48.	Swarzewo	865 00	740,00	125,00
49.	Tczew	2 056,57	1 958,80	97,77
50.	Toruń	2 398,00	2 311,90	86,10
51.	Tuchola	1 293,34	1,270,15	23,19
52.	Warlubie	419,15	414,00	5,15
53.	Wąbrzeźno	1 314,22	1 075.70	238,52
54.	Wejherowo	1 143,95	1 049,45	94,50
55.	Wiele	392,50	392,50	—
56.	Zblewo	440,00	421,50	18,50
	Razem	48 335,67 zł	44 896,35 zł	+ 4 439,32 zł

ROZWÓJ CZY ZANIK W KOŁACH?

Momenty dodatnie:

Chojnice: Koło w stanie rozwoju wskutek ożywionej propagandy i naszego sposobu pracy.

Czersk: obecnie Koło znajduje się w fazie pomyślnego rozwoju.

Działdowo: rozwój Koła powoduje sprężysta praca organizacyjna, coraz to większa idea Stow. i zainteresowanie, jakie okazuje społeczeństwo.

Golub: koleżeńskie współżycie; ciekawe referaty.

Krokowa: Koło pracuje normalnie.

Nowemiasto: powstały dwa nowe Koła w okolicy Nowegomiasta, zasilone byłymi tutejszymi członkami.

Swarzewo: wygłaszane referaty, wzajemna pomoc koleżeńska oraz moralne poparcie duchowieństwa.

Tuchola: kurs praktyczny i prace sekcyjne.

Wąbrzeźno: stan ilościowy naogół utrzymany.

Momenty ujemne:

Bysław: z powodu zbyt wielkiej odległości, zebrania odbywały się przy niskiej frekwencji członków.

Gruczno: na powstanie Koła złożyły się złe warunki komunikacyjne do istniejących Kół w Świeciu i Pruszczu.

Hopowo: choroba prezesa od września 1930 r.

Kowalewo: zmiana prezesa w ciągu roku; stosunkowo słaba frekwencja członków na zebraniach.

Lubawa: bardzo poważnie hamującą przyczyną to obojętność koleżeńska i strach, niewiadomo przed czem.

Nowe: z powodu tworzenia się związku naucz. wystąpiło 4 członków.

Radzyn: członkowie narzekają na zbyt wysokie składki.

Sępólno: silna agitacja „Ogniska".

Skórcz: zbyt obszerny teren (2 rej. konf.), odległość do 20 klm. (bory) powoduje niski udział w zebraniach.

Suleczyno: wielkie śniegi hamowały rozwój Tow.

Świekatowo: zanik z powodu powstania „Ogniska".

Tczew: zorganizowanie „Ogniska" — część członków dlatego wystąpiła.

Toruń: przez 8—10 miesięcy prowadził wiceprezes sprawy, ponieważ prezes mandat w lutym złożył.

Warlubie: obojętność i zanik ideologji u niektórych członków Koła.

Wiele: niedogodne środki komunikacyjne i wielka odległość jednej szkoły od drugiej; obojętność młodszego nauczycielstwa wobec spraw organizacyjnych.

PRACA SPOŁECZNA I KULTURALNO-OŚWIATOWA NASZYCH CZŁONKÓW:

Bysław: 1) Tow. Powst. i Wojaków, 3 osoby, komendant i referent oświatowy; — 2) Spółka wodna, 1 osoba, skarbnik; — 3) Komitet Floty Narodowej, 3 osoby, prezes i dwóch sekretarzy; — 4) Stow. Dziecięctwa Jezus, 1 osoba, kierowniczka.

Cekcyn: 1) Powstańcy i Wojacy w Iwem, 3 osoby, członkowie i referent oświatowy; — w Cekcynie 1 osoba, referent oświatowy; — 3) w Nowych Smednach, 1 osoba, prezes i referent oświatowy; — 4) Młodzież Katol. w Cekcynie, 1 osoba, referent oświatowy; — 5) Towarzystwo Śpiewu „Dzwon", 2 osoby, członkowie i dyrygent; — 6) Towarzystwo Ludowe w Cekcynie, 1 osoba, członek; — 7) P. T. R. w Cekcynie, 1 osoba, członek.

Chełmno: 1) P. W. i W. F., 20 osób; — 2) Towarzystwo Śpiewu, 7 osób; — 3) T. C. L., 13 osób; — 4) Tow. Mężczyzn Kat., 8 osób; — 5) Tow. Pań Miłosierdzia, 6 osób; — 6) S. Młodzieży Kat., 16 osób; — 7) L. O. P. P., 5 osób; — 8) Harcerstwo, 2 osoby; — 9) Sokół, 5 osób; — 10) Rada Miejska, 2 osoby, wszystkie na kierowniczych stanowiskach.

Chełmża: 1) Harcerze, 5 osób, opiekuni i referenci; — 2) Ch. T. W. Wioślarze, 3 osoby, członkowie; — 3) Oświata pozaszkolna, 20 osób, wykładowcy na kursach wieczorowych; — 4) Świetlica, 3 osoby, referenci i dyżurujący; — 5) Koło Przyjaciół Harcerzy, 3 osoby, członkowie Zarządu; — 6) Tow. Młodz. Pol. „Promień", 15 osób, jako referenci i opiekuni; — 7) Tow. Śpiewu „Echo", 3 osoby jako członkowie czynni; — 8) Tow. Śpiewu „Cecylja", 2 osoby, jako członkowie czynni; — 9) Powstańcy i Wojacy, 5 osób, jako członkowie czynni; — 10) Straże Pożarne,

6 osób, jako członkowie zarządu; — 11) Związek Strzelecki, 3 osoby, jako członkowie i jeden członek zarządu; — 12) Tow. Piotra Skargi, 8 osób, jako członkowie i jeden członek zarządu; — 13) Koło Pań, 2 osoby, jako członkowie; — 14) Sodalicja żeńska, 2 osoby, jako członkowie i zarząd.

Chojnice: 1) Teatr ludowy, 6 osób, reżyserem, członkami; — 2) T. C. L., 3 osoby, bibljotekarzem; — 3) Towarzystwo śpiewu, 3 osoby, wiceprezesem, członkami; — 4) Kursy oświatowe, 5 osób, prelegentami; — 5) S. M. P. męskie, 11 osób, prezesami, patronem, kierown. sekcji; — 6) L. O. P. P., 10 osób, członkami; — 7) Powstańcy i Wojacy, 6 osób, członkami zarządu; — 8) Związek Obrony Kresów Zachodnich, 6 osób, członkami; — 9) Organizacja dobroczynna Wincentki-Polki, 6 osób, członkiniami; — 10) **Kościelne:** Mężczyzn kat. i Liga katolicka, 6 osób, sekretarzami i członkami; — 11) Tow. Misyjne, całe Koło; — 12) Tow. Rozkrzewienia, 1 osoba; — 13) Tow. Paramentów, 1 osoba.

Czersk: 1) Tow. Czytelni Lud., 12 osób, w zarządzie i jako członkowie; — 2) Polski Czerwony Krzyż, 20 osób, w zarządzie i jako członkowie; — 3) Stow. Młodzieży Kat., 18 osób, w zarządzie i jako członkowie; — 4) P. W., 8 osób, w zarządzie i jako instruktorzy; — 5) Powstańcy i Wojacy, 17 osób, w zarządzie i jako instruktorzy; — 6) Koło Rolnicze, 9 osób, w zarządzie i jako instruktorzy; — 7) Tow. Polek, 5 osób, w zarządzie i jako instruktorki.

Dąbrowa Chełm.: 1) P. W., 1 osoba, referent; — 2) Powstańcy i Wojacy, 1 osoba, referent.

Działdowo: 1) Powstańcy i Wojacy, 2 osoby, członkowie; — 2) Związek Obrony Kresów Zachodnich, 40 osób, członkami; — 3) L. O. P. P., 30 osób, członkami; — 4) Tow. Młodzieży Katolickiej, 2 osoby, kierownicy; — 5) Chóry, 2 osoby, dyrygenci; — 6) Przysposobienie Wojskowe, 16 osób, instruktorzy; — 7) Biały Krzyż, 5 osób, członkowie; — 8) Kółka rolnicze, 2 osoby, członkowie; — 9) Straż Pożarna, 2 osoby, naczelnicy; — 10) Stow. św. Wincentego a Paulo, 3 osoby, członkinie.

Gdynia: 1) Towarzystwo Krajoznawcze, 4 osoby, członkowie; — 2) Obrony Przyrody, 46 osób, członkowie, prezes, skarbnik, sekretarz; — 3) Tow. Rolnicze, 13 osób, członkowie, prezes, sekretarz; — 4) Polski Czerwony Krzyż, 15 osób, członkowie, skarbnik; — 5) Biały Krzyż, 6 osób, członkowie, skarbnik; — 6) Powstańcy i Wojacy, 16 osób, członkowie, prezes, skarbnik, sekretarz; — 7) Tow. Śpiewu, 8 osób, 2 prezesów, skarbnik, sekretarz; — 8) Sokół, 4 osoby, członkowie, skarbnik; — 9) Tow. Młodzieży, 7 osób, członkowie, 2 prezesów; — 10) Sodalicja Marjańska, 10 osób, członkowie, prezes, sekretarz, skarbnik; — 11) L. O. P. P., 40 osób, członkowie i 6 prezesów.

Golub: 1) Stow. Młodzieży Polskiej, 3 osoby, patron, patronka, prezes; — 2) Harcerstwo, 2 osoby, drużynowe; — 3) Kurs wieczorowy, 3 osoby, kierownicy i wykładowcy.

Grębocin: 1) Stow. Kat. Młodzieży, 11 osób, patron, prezes i referent oświatowy; — 2) Flota Narodowa, 6 osób, prezes, sekretarz; — 3) L. O. P. P., 7 osób, prezes; — 4) Kursy wieczorowe, 9 osób, prelegent; — 5) P. W., 4 osoby, ref. oświatowy; — 6) Teatr Ludowy, 10 osób, reżyserzy.

Gruczno: 1) Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, 4 osoby, wicepatron, członkowie patronatu; — 2) Tow. Powstańców i Wojaków, 2 osoby, sekretarz i referent oświatowy; — 3) Sokół, 2 osoby, członkowie wspierający.

Gryźliny: 1) Powstańcy i Wojacy, 4 osoby, sekretarze i referenci; — 2) P. W., 2 osoby, sekretarz i referent; — 3) T. C. L., 1 osoba, sekretarz; — 4) S. M. P. Z., 1 osoba, sekretarz; — 5) P. T. R., 2 osoby, sekretarz i referent.

Hopowo: 1) Kółko rolnicze, 3 osoby, 2 prezesów i członek; — 2) Powstańcy i Wojacy, 4 osoby, prezes, zast. prezesa i dwóch członków; — 3) Stow. Mł. Kat., 1 osoba, referent oświatowy; — 4) Z. O. K. Z., 1 osoba, członek; — 5) Kółko pszczel., 2 osoby, prezes i członek; — 6) L. O. P. P., 3 osoby, członkowie.

Jezierce: 1) T. C. L., 14 osób; — 2) Powstańcy i Wojacy, 7 osób; — 3) Śpiew, 3 osoby; — 4) Sokół, 2 osoby; — 5) Strzelec, 2 osoby; — 6) Młodzież, 1 osoba; — 7) P. T. R., 2 osoby.

Jeżewo: 1) Kółko Rolnicze, 2 osoby; — 2) Tow. Powstańców i Wojaków, 3 osoby, referent oświatowy; — 3) Tow. Czytelni Lud., 4 osoby, przewodniczący, bibljotekarz, skarbnik i referent oświatowy; — 4) Tow. Gimn. Sokół, 2 osoby, prezes, naczelnik; — 5) Koło L. O. P. P., 1 osoba, przewodniczący; — 6) Kom. P. W. i W. F., 1 osoba, przewodniczący sekcji boiskowej; — 7) Stow. Dzieci Marji, 1 oso-

ba, wiceprezeska; — 8) Koło Gospodyń wiejskich, 2 osoby, sekretarka; — 9) Strzelec, 2 osoby, referent wychowania obywatelskiego; — 10) Ochotnicza Straż Pożarna, 1 osoba, przewodniczący; — 11) Komitet Floty Narodowej, 1 osoba, przew.

Karlikowo: 1) P. W., 14 osób, referent; — 2) Kółko Rolnicze, 80 osób, prezes; — 3) L. O. P. P., 30 osób, prezes; — 4) Tow. Wojak., 72 osoby, referent, sekretarz, korespondent; — 5) Kółko Rolnicze, 80 osób, bibljotekarz, korespondent; — 6) Kółko Śpiewu, 38 osób, dyrygent; — 7) Młodz. Kat., 62 osoby, prezes, sekretarz, członek honorowy; — 8) P. W., 45 osób, ref. oświat.; — 9) Tow. Wojaków, 34 osoby, prezes; — 10) Stow. Młodz. Kat., 26 osób.

Konarzyny: 1) Kurs dla dorosłych, 6 osób, prelegenci na kursach dla dorosłych; — 2) Sokół, 4 osoby, prezes, sekretarz, komendant, sędzia hon.; — 3) Powstańcy i Wojacy, 3 osoby, prezes, wiceprezes, sekretarz; — 4) Tow. Młodzieży, 3 osoby, patron, prezes, referent oświatowy; — 5) Chór Śpiewu, 2 osoby, dyrygenci; — 6) Kółko Rolnicze, 2 osoby, sekretarze.

Kościerzyna: 1) T. C. L., 44 osoby, skarbnicy, bibljotekarze, sekretarze i prezesi; — 2) L. O. P. P., 44 osoby, pracują w zarządach miejscowych, niektórzy są członkami; — 3) Z. O. K. Z., 44 osoby, członkowie; — Zw. Strzelecki, 44 osoby, pracują w zarządach miejscowych; — 5) Koło Floty Narodowej, 30 osób, członkowie; — 6) Tow. śpiewu, 30 osób, dyrygenci miejsc. Kół; — 7) Tow. Młodzieży, 30 osób, przeważnie prezesi; — 8) Tow. Powstańców i Wojaków, 20 osób, są w większości prezesami.

Kowalewo: 1) T. C. L., 8 osób, w zarządzie i dwóch członków; — 2) Tow. Robotników Katolickich, 2 osoby, prezes i członek; — 3) Stow. Młodzieży Kat. męskiej, 1 osoba, prezes; — 4) Chór „Moniuszko", 2 osoby, prezes, członek; — 5) Hufiec Harcerski, 4 osoby, prezes i członkowie.

Krokowa: 1) Kółko Rolnicze, 2 osoby, sekretarz; — 2) Powstańcy i Wojacy, 7 osób, sekretarz, referent oświatowy; — 3) Stow. Młodzieży, 2 osoby, sekretarz, ref. oświatowy; — 4) Związek Strzelecki, 4 osoby, komendanci; — 5) Bezp. Blok Współpr. z Rządem, 8 osób, prezes, wiceprezes, sekretarz; — 6) L. O. P. P., 6 osób, prezes, sekretarz, skarbnik.

Król. Nowawieś: 1) S. M. P., 5 osób, patron; — 2) Tow. Śpiewu, 8 osób, prezes, dyrygent, członkowie; — 3) Powstańcy i Wojacy, 5 osób, ref. oświatowy, komendant, członek zarządu; — 4) P. W. i W. F., 2 osoby, instruk.

Książki: 1) Tow. Powstańców i Wojaków, 1 osoba, referent; — 2) Tow. Młodzieży Katolickiej męskiej, 3 osoby, patron, wicepatron, referent; — 3) Sekcja Przysposobienia Rolniczego, 1 osoba, patron.

Leśno: 1) Tow. Powstańców i Wojaków, 8 osób; — 2) Sokół, 1 osoba; — 3) Kółko Rolnice, 8 osób.

Lidzbark: 1) Młodzież Katolicka, 2 osoby, prezeska, patron; — 2) Tow. św. Wincentego, 1 osoba, członek; — 3) Sodalicja Marjańska, 3 osoby, członkowie; — 4) Kółko Muzyczne, 3 osoby, zarząd i członkowie; — 5) Tow. chóru męskiego „Dzwon", 3 osoby, zarząd i członkowie; — 6) Kursy wieczorowe, 2 osoby, referenci; — 7) Kółko Rolnicze, 3 osoby, zarząd; — 8) Tow. Bartników, 1 osoba, członek; — 9) Straż Pożarna, 1 osoba, zarząd.

Lipusz: 1) T. C. L., 15 osób, prezesi, sekretarze, bibljotekarze, skarbnicy; — 2) Z. O. K. Z., 12 osób, prezesi, sekretarze, członkowie; — 3) L. O. P. P., 17 osób, prezesi i członkowie; — 4) Powstańcy i Wojacy, 5 osób, członkowie; — 5) Stow. Młodz. Katolickiej, 5 osób, prezesi, komendanci; — 6) Kółko Rolnicze, 1 osoba, sekretarz.

Lniano: 1) Powstańcy i Wojacy, 4 osoby, prezes, referent; — 2) Stow. Młodz. Polskiej, 2 osoby, patron; — 3) Kółko Rolnicze, 5 osób; — 4) L. O. P. P., 4 osoby, dwóch prezesów.

Lubawa: 1) Młodzież Katolicka, 6 osób, prezes i członkowie; — 2) Powstańcy i Wojacy, 3 osoby, ref. oświatowy; — 3) Związek Strzelecki, 1 osoba, referent oświatowy; — 4) L. O. P. P., 1 osoba, kierown.

Łasin: 1) Tow. Powstańców i Wojaków, 15 osób, 2 prezesów, komendant, 2 sekretarzy, 2 skarbników, 7 ref. oświat., — 2) S. M. P. żeńska, 8 osób, 3 wicepatronek, 2 prezeski, 3 naczelniczki; — 3) S. M. P. męskie, 8 osób, 4 wicepatronów, 4 prezesów; — 4) Sokół, 2 osoby, wiceprezes i członek; — 5) Tow. Pszczelarzy, 10 osób, prezes, sekretarz i członkowie; — 6) Kółko Rolnicze, 6 osób, 4 sekretarzy, skarbnik i członek; — 7) T. C. L., 8 osób, 6 bibljotekarzy, członkowie; — 8)

Strzelec, 4 osoby, ref. oświatowy; — 9) P. W. i W. F., 13 osób, ref. oświatowi, dowódcy drużyn i dow. plutonów.

Łąkorz: 1) S. M. P., 3 osoby, prezes; — 2) Tow. Powstańców i Wojaków 3 osoby, referent oświatowy; — 3) Chór Śpiewu, 1 osoba, dyrygent; — 4) Ochotnicza Straż Pożarna, 1 osoba, prezes; — 5) Kółko Rolnicze, 2 osoby, członkowie.

Nieżywięć: 1) Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, 8 osób, ref. oświatowi, wicepetronowie, prezes; — 2) Związek Strzelecki, 6 osób, ref. oświatowi, ref. wychowania obywatelskiego; — 3) Powstańcy i Wojacy, 5 osób, prezes, sekretarz, skarbnik; — 4) Kółko Rolnicze, 5 osób, prezes, sekretarz, skarbnik; — 5) Tow. Pszczelarzy, 16 osób, prezes i członkowie.

Nowa Cerkiew: 1) Kółko Rolnicze, 2 osoby, prezes, sekretarz; — 2) Młodzież Polska, 3 osoby, prezes i prezeska; — 3) Powstańcy i Wojacy, 3 osoby, sekretarz i zast. sekretarza.

Nowe: 1) Tow. Powstańców i Wojaków, 1 osoba, prezes honorowy; — 2) Kółko Rolnicze, 2 osoby, prezes; — 3) Młodzież Katolicka, 2 osoby, patron i członek zarządu; — 4) Tow. Czyt. Lud., 18 osób, bibljotekarz i członkowie; — 5) Tow. Śpiewu, 15 osób, wiceprezes i członkowie; — 6) Związek Strzelecki, 5 osób, członkowe Pow. Komitetu.

Nowemiasto: 1) Tow. Czyt. Lud., 21 osób, bibljotekarze, sekr. i referenci; — 2) Stow. Młodz. Kat., 14 osób, prezesi, opiekunowie, referenci; — 3) Związek Obrony Kresów Zachodnich, 26 osób, sekretarze, referenci i członkowie; — 4) Powstańcy i Wojacy, 7 osób, referenci; — 5) Sokół, 3 osoby, instruktorzy; — 6) Harcerstwo, 2 osoby, opiekunowie; — 7) L. O. P. P., 23 osoby, opiekunowie Kółek szk.

Puck: 1) Tow. Młodzieży Katolickiej, 3 osoby, ref. oświat.; — 2) Tow. Młodzieży żeńskiej, 1 osoba, w zarządzie; — 3) L. O. P. P., 16 osób, w zarządzie; — 4) Tow. Pszczelnicze, 3 osoby, w zarządzie.

Radzyn: 1) Tow. Powstańców i Wojaków, 5 osób, 3 prezesów i 2 ref. oświat.; — 2) Stow. Młodzieży Kat., 3 osoby, 2 wicepatronów i członek; — 3) Tow. Śpiewu, 5 osób, prezes, dyrygent, sekret.; — 4) Bractwo Kurkowe; 1 osoba, prezes; — 5) L. O. P. P., 6 osób, skarbnik, sekretarz i członkowie; — 6) T. C. L., 6 osób, prezes, bibljotekarz, sekretarz i członkowie; — 7) Bank Ludowy, 1 osoba, prezes Rady Nadzorczej; — 8) Magistrat, 1 osoba, wiceburmistrz; — 9) Rada Szkolna Powiatowa, 1 osoba, członek; — 10) Sejmik Powiatowy, 1 osoba, członek; — 11) Pow. Komisja Oświatowa, 1 osoba, członek.

Sępólno: 1) Pow. Komisja Oświatowa, 6 osób, jako członkowie i prelegenci; — 2) Pow. Komitet T. C. L. i Pow. Komitety, 4 osoby, sekretarze, prezesi i bibljotekarze; — 3) Tow. Powstańców i Wojaków, 7 osób, jako referenci oświatowi wzgl. prezesi; — 4) Sokół, 5 osób, członkowie zarządu; — 5) Stow. Młodzieży Kat., 11 osób, jako prezesi, patronowie i wykładowcy na kursach; — 6) Kółko muzyczne nauczycieli, 4 osoby, kwartet naucz.; — 7) Lutnia, 5 osób, dyrygenci i członkowie; — 8) Kursy wieczorne dla dorosłych, 8 osób, kierownicy i wykładowcy; — 9) Akcja Katolicka, 2 osoby, prezesi i wykładowcy; — 10) Flota Narodowa, 4 osoby, korespondenci i prezesi; — 11) L. O. P. P., 5 osób, prezesi i wykładowcy.

Sierakowice: 1) Tow. Wojaków, 6 osób, prezes, zast. prezesa, mąż zaufania; — 2) Tow. Ludowe, 2 osoby, zast. prezesa; — 3) Tow. Kat., 4 osoby, wicepatron, przewodniczący; — 4) Tow. Pszczelarzy, 2 osoby, zast. prezesa, sekret., skarbnik; — 5) L. O. P. P., 27 osób, prezes, sekretarz, skarbnik.

Skórcz: 1) Stow. Młodzieży Polskiej, 9 osób, członkowie zarządu; — 2) Kółko Rolnicze, 6 osób, członkowie zarządu i ref. oświat.; — 3) Tow. Powstańców i Wojaków, 6 osób, członkowie zarządu i ref. oświatowy; 4) L. O. P. P., 3 osoby, czł. zarządu i ref. oświat.; — 5) Flota Narodowa, 2 osoby, czł. zarz. i ref. ośw.; — 6) Kółko śpiewu, 2 osoby, dyrygenci; — 7) Z. K. O. Z., 3 osoby, członkowie; — 8) Kasa Stefczyka, 1 osoba, skarbnik.

Śliwice: 1) Szkoła Dokształcająca, 3 osoby, jako prelegenci; — 2) Tow. Śpiewu, 1 osoba, członek; — 3) Przysposobienie Wojskowe, 2 osoby, instruktorzy; — 4) T. C. L., 2 osoby, skarbnik, bibljotekarz; — 5) Świetlica, 3 osoby, prelegenci z prezesami.

Stara Kiszewa: 1) T. C. L., 20 osób, bibljotekarz, sekretarz, skarbnik i prezes; — 2) Powstańcy i Wojacy, 3 osoby, sekretarz, referent i członek; — 3) P. T. R. Kółko Rolnicze, 2 osoby, sekretarz, ref.; — 4) L. O. P. P., 3 osoby, prezes, se-

kretarz i skarbnik; — 5) Z. O. K. Z., 1 osoba, członek; — 6) Młodzież Katolicka, 1 osoba, komendant.

Starogard: 1) Tow. Powstańców i Wojaków, 15 osób; — 2) Z. O. K. Z., 9 osób; — 3) T. C. L., 30 osób; — 4) L. O. P. P., 12 osób; — 5) Szkoła Dokształcająca, 10 osób; — 6) Bractwo Strzeleckie, 3 osoby; — 7) Związek Harcerski, 1 osoba; — 8) Stow. Młodzieży Polskiej, 1 osoba; — 9) Kółko Rolnicze, 1 osoba; członkowie poszczególnych organizacyj zajmują stanowisko prezesa, sekretarza, referenta oświatowego lub skarbnika.

Stężyca: 1) Tow. Powstańców i Wojaków, 4 osoby, prezes, ref. oświatowy i skarbnik; — 2) Kółko Rolnicze, 2 osoby, prezes i ref. oświatowy; — 3) Stow. Młodzieży Kat., 3 osoby, patron, ref. oświatowy; — 4) Straż Pożarna, 1 osoba, ref. ogól. oświatowy; — 5) Kurs wieczorowy, 9 osób, prelegenci.

Suleczyno: 1) Tow. Woj., 1 osoba, prezes; — 2) Okr. Karubskiego, 1 osoba, komendant; — 3) Kółko Rolnicze, 1 osoba, sekretarz; — 4) Stow. Młodzieży Kat. w Suleczynie, 3 osoby, patron, prezes; — 5) T. C. L., 1 osoba, sekretarz.

Swarzewo: 1) T. C. L., 12 osób, bibljotekarze; — 2) Tow. Powstańców i Wojaków, 15 osób, refer. oświatowi i sekretarze; — 3) Liga Morska i Rzeczna, 7 osób, ref. oświatowi i sekretarze; — 4) Związek Teatrów Ludowych, 5 osób, reżyserowie i prezesi; — 5) Związek Drużyn Ludowych, 5 osób, ref. ośw. i sekretarze; — 6) Kółko Rolnicze, 9 osób, ref. oświatowi i sekretarze; — 7) Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, 8 osób, prezesi, komendanci i referenci oświatowi; — 8) Wychowanie Fizyczne, 6 osób, prezesi, komendanci i referenci oświatowi.

Świekatowo: 1) Tow. Powstańców i Wojaków, 6 osób, prezes, sekretarz i 4 referentów; — 2) Tow. Czyt. Lud., 6 osób, prezes, 2 bibljotekarzy i 3 członków; — 3) Kółko Rolnicze, 5 osób, sekretarz i 4 członków; — 4) Koło Gospodyń Wiejskich, 2 osoby, gospodyni i członkini; — 5) Tow. Śpiewu, 2 osoby, prezes i członek.

Tczew: 1) Kółko Prelegentów, 5 osób, wykładowcy; — 2) Koło Śpiewu „Echo", 4 osoby, członkowie; — 3) L. O. P. P., 1 osoba, instruktor powiatowy I. klasy; — 4) Stow. Młodzieży Katolickiej, 7 osób, patron i wykładowcy; — 5) Kółko Teatralne, 3 osoby, amatorzy-członkowie; — 6) Koło Abstynentów, 4 osoby, członkowie i wykładowcy; — 7) Z. O. K. Z., 7 osób, członkowie i wykładowcy.

Tuchola: 1) Kółko Rolnicze, 5 osób, referentami i współpracownikami; — 2) Tow. Powstańców i Wojaków, 8 osób, komendanci i ref. ośw.; — 3) S. M. P., 16 osób, patronami, ref. oświat., kier. kółek i członkami zarządu i patronatu; — 4) Tow. Czerwonego Krzyża, 10 osób, członkowie; — 5) Z. O. K. Z., 6 osób, członkami i referentami; — 6) Tow. Krajoznawcze, 4 osoby, członkowie; — 7) Tow. Przyj. Harcerzy, 5 osób, członkami i opiekunami drużyn; — 8) Chór „Moniuszko", 5 osób, członkowie; — 9) Tow. P. P. Ludowego, 3 osoby, członkowie; — 10) L. O. P. P., 20 osób, członkami; — 11) Dzieciątko Jezus, 3 osoby, opiekunami; — 12) Sokół żeński, 1 osoba, naczelniczka.

Warlubie: 1) Sokół, 2 osoby, okręgowa przewodnicząca i naczelniczka; — 2) Czerwony Krzyż, 1 osoba, sekretarka; — 3) L. O. P. P., 2 osoby, przewodn. i sekretarz; — 4) Młodzież Polska, 2 osoby, patron i prezes; — 5) T. C. L., 5 osób, przewodniczący, bibljotekarz i członkowie; — 6) Tow. Powstańców i Wojaków, 5 osób, prezes, ref. oświatowy i skarbnik; — 7) Kółko Rolnicze, 1 osoba, sekr.

Wąbrzeźno: 1) L. O. P. P., 16 osób, członkowie; — 2) Tow. Czyt. Lud., 4 osoby, sekretarz i członkowie; — 3) Tow. Śpiewu, 1 osoba, dyrygent; — 4) Związek Oficerów Rezerwy, 1 osoba, prezes; — 5) Związek Harcerstwa, 14 osób, prezes, kapelan dr., komendant hufca i członkowie; — 6) Stow. Młodzieży Polskiej, 12 osób, czł. patronatów i generalny sekretarz na diecezję chełm.

Wejherowo: 1) Tow. Powst. i Wojaków, 3 osoby, prezes, sekretarz i komendant; — 2) Strzelec, 3 osoby, kom., zast. prezesa, sekret., ref. oświatowy; — 3) Katolicka Młodzież Męska, 6 osób, patron okr., patron, prezes, sekretarz; — 4) Stow. Dziecięctwa Jezusa, 7 osób, skarbniczka, sekret., kier. poszczególnych oddziałów stow.; — 5) Harcerstwo, 1 osoba, opiekunka; — 6) Oświata pozaszkolna.

Wiele: 1) Stow. Młodzieży Męskiej, 6 osób; prezes, patron i ref. oświat.; — 2) Powstańcy i Wojacy, 5 osób, prezes, czł. zarządu i ref.; — 3) Sodalicja Marjańska, 4 osoby, prezeska, członkinie, referentki ośw.; — 4) Kółko Rolnicze, 2 osoby, referenci ośw.; — 5) Przysposobienie Wojskowe, 2 osoby, ref. ośw.; — 6) Kursy wieczorne dla młodzieży pozaszkolnej, 5 osób, kierownicy, wykładowcy; — 7) L. O. P. P., 4 osoby, prezesi, członkowie i ref. oświatowi.

KRONIKA

Z POSIEDZEŃ WYDZIAŁU WYKONAWCZEGO, ODBYTYCH W KWIETNIU BR.

Odbyto w miesiącu kwietniu 4 zebrania Zarządu Okręgowego przy udziale 8 członków każdorazowo. Złożono sprawozdania z wyjazdów członków Zarządu Okręgowego, szczególnie z przebiegu obrad Komisji Trzech (Siciński, Sobolewski, Nowicki) w Poznaniu nad sprawami budowy domu nauczycielskiego w Jastrzębiej-górze. Obradowano nad niesieniem pomocy dla powodzian na Wileńszczyźnie. Uchwalono system prowadzenia ksiąg kasowych biura okręgowego w bieżącym roku 1931. Szczegółowo omawiano Walny Zjazd w Działdowie, w związku z którym uchwalono wysłać delegację do kuratora i ks. biskupa Okoniewskiego, celem zaproszenia ich na nasz tegoroczny Walny Zjazd. Przedyskutowano program i kalkulację wycieczki krajoznawczej drogą morską do Rygi — Stockholmu i Visby, postanawiając wysłać komunikaty do wszystkich Zarządów Kół w sprawie tejże wycieczki, kursu wakacyjnego przygotowującego do egzaminu praktycznego w Tucholi oraz pomocy dla powodzian.

WĄBRZEŹNO.

Zebranie miesięczne odbyło się dnia 1. kwietnia rb. w szkole wydziałowej. Referat wygłosił p. Izydor Delewski na temat „Metoda środków zainteresowań w szkołach warszawskich". W wolnych głosach zabierano kilkakrotnie głos w sprawie komuniktu Zarządu Głównego. Przez powstanie z miejsc uczczono pamięć zmarłej koleżanki p. Ireny Szymańskiej.

W sobotę, dnia 11. kwietnia rb., odbyło się zebranie Zarządów Kół całego powiatu wąbrzeskiego. Uchwalono urządzić Zjazd Powiatowy w dniu 17. maja rb., upominano o uregulowanie zaległych składek członkowskich oraz postanowiono, że członkowie Zarządów Powiatowych przeprowadzą jeszcze w bieżącym roku szkolnym lustrację wszystkich Kół.

Zblewo: 1) Bank Ludowy, 1 osoba, członek zarządu; — 2) Młodzież żeńska, 1 osoba, prezeska; — 3) Tow. Śpiewu, 2 osoby, dyrygent i zast. dyrygenta; — 4) Tow. Sokół, 1 osoba, zast. prezesa; — 5) Urząd stanu cywilnego, jedna osoba.

Zestawienie.

Z powyższego wyliczenia wynika, że nasi członkowie biorą udział w pracy społecznej w następujących organizacjach:

Na pierwszem miejscu kroczy Towarzystwo Powstańców i Wojaków z 445 uczestnikami, członkami naszej organizacji; następne miejsca zajmują: Młodzież Katolicka — 392; L. O P. P. — 341; Tow. Czytelni Lud. — 246; Koło Rolnicze — 187; Związek Obrony Kresów Zachodnich — 155; Świetlica — 91; Związek Strzelecki — 77; Polski Czerwony Krzyż — 46; Komitet Floty Narodowej — 46; Harcerstwo — 44; Sokół — 33; Koło pszczelnicze — 33; Teatr Ludowy — 24; Sodalicja Żeńska — 22; Stow. Św. Wincentego a Paulo — 18; Straż Pożarna — 12; Biały Krzyż — 11; Tow. Piotra Skargi — 9; Tow. Mężczyzn Katolickich — 8; Tow. Dziecięctwa Jezus — 8; Tow. Krajoznawcze — 8; Liga Morska i Rzeczna — 7; Org. Dobrocz. Wincentki-Polki — 6; Tow. Polek — 5; Koło Abstynentów — 4; Koło Gospodyń Wiejskich — 4; Tow. Wioślarzy — 3; Bank Ludowy — 2; Tow. Ludowe — 1; Bractwo Kurkowe — 1; Spółka Wodna — 1.

KOWALEWO:

Odbyto zebranie miesięczne dnia 17. kwietnia rb. Uchwalono podwyżkę składek członkowskich do końca 1931 roku do wysokości 3,70 zł., z których 75 gr. przeznaczono na samopomoc koleżeńską oraz dodatkowo uchwalono składkę na budowę domu zdrowia w Jastrzębiejgórze po 5 zł. od członka. Następnie prezes podał plan pracy na cały rok. Postanowiono zakupić odznaki członkowskie po 2 zł. oraz podano następujące komunikaty: w sprawie dalszej akcji Stowarzyszenia o postulaty bytu materjalnego, w sprawie dorocznych rachunków i sprawozdań z działalności Kół — w sprawie składek na dom w Jastrzębiejgórze, — w sprawie kursów i wycieczek oraz w sprawie deklaracji udziałów w Księgarni Naukowej i zakupna książek. Zakończono zebranie zaproszeniem do wszystkich członków na Powiatowy Zjazd, odbyć się mający w dniu 17. maja rb. w Wąbrzeźnie.

TCZEW:

Przy licznym udziale członków odbyto posiedzenie miesięczne pod przewodnictwem prezesa p. Sugajskiego. Referat wygłosił kol. Ballerstadt z dziedziny psychologji, oparty na badaniach w klasie. W związku z tym tematem omawiano „Pięciodniowy tydzień w szkołach angielskich i daltońskich" — „Racjonalne zużytkowanie przerw" — „Wyniki pracy w sobotę" itd. Zainteresowanie ogromne wzbudził kol. Tkaczyk, demonstrując liczydło ruchome własnego pomysłu. Uchwalono wysłać delegata na Zjazd Walny w Działdowie oraz omawiano sprawę grupowego ubezpiecznia w P. K. O. Zakończyło się zebranie wezwaniem brania udziału w wiecu protestacyjnym z powodu zajść w Gdańsku, który został zorganizowany z ramienia Z. O. K. Z.

TORUŃ:

Odbyło swe miesięczne zebranie w dniu 25. kwietnia br. w „Dworze Artusa". Obszerny referat wygłosił prezes o działalności Stowarzyszenia, mianowicie o pracach wszczętych przez Zarząd Główny i Okręgowy. W szczególności zapoznał prezes obecnych z akcją 1) urządzenia kolonij letnich w Oksywiu i Jastarni, 2) urządzenia kursu wakacyjnego w Tucholi, 3) w Gdyni, 4) przygotowania wycieczki morskiej, 5) budowy domu zdrowia w Jastrzębiejgórze. Następnie skarbnik złożył sprawozdanie kasowe z wieczornicy Koła, — podano do wiadomości komunikat Zarządu Głównego, — uchwalono dwa wnioski jako materjał do obrad na zjeździe delegatów w Działdowie. Na zakończenie wygłosił referat kol. Sobacki p. t. „Metoda wyrazowa z punktu widzenia psychologji powstań".

KSIĄŻKI:

Po konferencji rejonowej w dniu 22. kwietnia odbyło Koło Książki swe miesięczne zebranie. Powzięto następujące uchwały: 1) odbywać po każdej konferencji rejonowej krótkie zebranie, 2) nie podwyższać składek członkowskich a nadwyżkę składek pokrywać z kasy Koła, 3) zapłacić z Kasy na rzecz Jastrzębiejgóry dla każdego członka 5,— zł., 4) Wszyscy członkowie wezmą udział w zjeździe powiatowym, 5) wysłać dwa wnioski do Zarządu Powiatowego w sprawie wycie zek krajoznawczych i oszczerstw przeciwko nauczycielstwu, rozgłaszanych przez prasę.

GRUDZIĄDZ:

Dnia 2. maja rb. odbyło się miesięczne zebranie Koła miejscowego. Przewodniczył prezes Koła p. Ryczakowicz. Bardzo piękny i ciekawy referat wygłosił ks. prof. Rogalski p. t. „Zwyczaje wielkopostne i wielkanocne w Polsce". Ze spraw organizacyjnych omówiono: zjazd delegatów w Działdowie, — kurs przygotowawczy do II. egzaminu w Tucholi, — wycieczkę morską, — wizytę delegacji naszej organizacji u p. Kuratora D-ra Pollaka i ks. naczelnika Aksamitowskiego. Po tej oficjalnej części odbyło się zebranie towarzyskie, zapoczątkowane wspólną kawką. Przy dźwiękach koleżeńskiej muzyki tańczono i bawiono się do późnej nocy.

GRĘBOCIN:

Zebranie odbyte dnia 1. maja r. b. pod przewodnictwem prezesa kol. Gliszczyńskiego. Omówiono następnie program pracy na rok 1931. Referat o ubezpieczeniu na życie wygłosił kol. Zawodziński. Postanowiono, wysłać wniosek do Zarządu Okręgowego, aby sprawa kasy pośmiertnej znalazła się na porządku dziennym Zjazdu Delegatów. Od 1. czerwca rb. postanowiono podwyższyć składkę miesięczną do 4,— zł.

NASZA TRYBUNA

NOWINY Z POWIATU KOŚCIERSKIEGO.

Koniecznie w Kościerzynie ma być Ognisko. Skąd jednak wziąć członków? Trochę trudna sprawa, bo nauczycielstwo z Kościerzyny i okolicy jest zorganizowane w „Stowarzyszeniu". Cóż, kiedy Ognisko tam musi być. Na wszystko jest rada, a zatem i w tym przypadku: rozbić Koło „Stowarzyszenia". Już się robi: wszyscy nauczyciele powiatu otrzymują zaproszenie na zebranie organizacyjne w Kościerzynie w szkole powszechnej (organizatorzy — nie wiemy dlaczego — nie zwrócili się do Kierownictwa szkoły o ubikację i byli bardzo zdziwieni, że kierownik ich nie witał). Aby skutek był owocniejszy, organizatorzy uważali za wskazane, dodać na zaproszeniu: „Na zebraniu będą obecni p. starosta i p. inspektor szkolny". Niewątpliwie nauczycielstwo przyjdzie, a gdy przyjdzie, to się zapisze, bo jakżesz p. starosta i p. inspektor patrzą. — Zebranie; zagajenie, referat, dyskusja, zapisywanie się na członków i zamknięcie — taki koniec historji.

Tu, Wam, Ukochani Koledzy ze Związku, zwracamy uwagę, że postąpiliście nietaktownie, angażując w ten sposób p. starostę i p. inspektora do pracy werbunkowej na rzecz Związku. Poszanowanie dla władz powinniście mieć, a okazaliście go bardzo mało, sądząc o nich, że będą Wam pomagać przy podstawianiu nam nogi. Rozważcie, a sami przyjdziecie do przekonania, że obrażacie te władze, posądzając je o taką stronniczość. Szkoda, że tak mało ufacie osobom, postawionym na tak poważnych stanowiskach. Gdzie takt?

Przy tej okazji jeszcze jedno pouczenie z zakresu „dobrego tonu", gdy chcecie urządzić zebranie w szkole, w której Wy nie jesteście gospodarzami, a inny kolega, powinniście go uwiadomić o zebraniu i poprosić o wyznaczenie ubikacji.

A czy wiecie, dlaczego nie zdołaliście założyć Ogniska? Oto dlatego, że tu wszyscy nauczyciele są zorganizowani i nie odczuwają potrzeby przejścia do innej organizacji. Czemu nie uświadomiliście sobie tego przedtem? A poco takich sposobów używać wobec kolegów? poco to narzucanie się? O przynależności do organizacji decyduje wyłącznie przekonanie danej jednostki. Ani „Stowarzyszenie", ani „Związek" napewno nie chcą mieć u siebie ludzi, którzy tylko dla wyzyskania przystępują do nas lub do Was. Z pewnością nie spotkaliście się jeszcze z tem, abyśmy czynili próby w ten sposób Was rozbijać.

I Was powinno stać na sposób postępowania, licujący ze stanem nauczycielskim. Musimy wszyscy być wolni od zaściankowości, inaczej skmiotkujemy; winny nas cechować szczerość i przyjaźń koleżeńska, mimo różnic w zapatrywaniu się na niektóre rzeczy.

Więcej gładkości, więcej rozmachu, szczerszego gestu i wspaniałomyślności w postępowaniu wszystkich nauczycieli, a lepiej będzie Wam i nam.

Zestawienie organizacyjne i kasowe za miesiąc kwiecień 1931 r.

L. b.	POWIAT i KOŁO	Zmiany personalne i ilość czł. dnia 31. IV. 31.			Składki miesięczne						
		+	—	stan	miesiąc	Ilość czł.	suma	„N.P.“	na inne cele	razem zł	razem gr
	I. Pow. Brodnica	—	—	**127**			123				
1	Brodnica	—	—	49	III i IV	41+41	123	—	205	246	—
2	Lidzbark	—	—	20	III	17	38,25	—	—	38	25
3	Jabłonowo	—	—	19		—	—	—	—	—	—
4	Nieżywięć	—	—	21	III	20	45,—	5	—	50	—
5	Polskie Brzozie	—	—	18		—	—	—	—	—	—
	II. Pow. Chełmno	—	—	**64**							
6	Chełmno	—	—	40	IV	40	80.—	10	1	90	—
7	Lisewo	—	—	16				—	—	—	—
8	Dąbrowa Chełmińska	—	—	8	III	8	18	—	—	18	-
	III. Pow. Chojnice	—	—	**135**						—	
9	Chojnice		—	30	IV	20	78	—	32	78	—
10	Czersk	—		28	I	27	67 50	13,50	—	81	—
11	Brusy	—	—	27	II	27	50	—	20		67.50
12	Brzeźno	—	—	15	IV	20	—	—	7,50	D. Z. 20.-	77.50
13	Wiele	—	—	13		—	—	—	—	—	—
14	Leśno	—	—	9			—	—	—	—	—
15	Konarzyny	—	—	13		—	—	—	—	—	—
	IV. Pow. Działdowo	—	—	**40**							
16	Działdowo	—	—	40		—	—	—	—	126	75
	V. Pow. Grudziądz	2	3	**168**						—	—
17	Grudziądz	2	3	89		—	—	—	14,20	493	35
18	Radzyn	—	—	14		—	—	—	—	—	—
19	Łasin	—	—	27		—	—	—	—	—	—
20	Gruta	—	—	23		—	—	—	—	—	—
21	Dusocin	—	—	15		—	—	—	—	—	—

L. b.	POWIAT I KOŁO	Zmiany personalne i ilość czł. dnia 31. IV. 31 r.			Składki miesięczne						
		+	—	stan	miesiąc	Ilość czł.	suma	„N.P."	na inne cele	razem zł	razem gr
	VI. Pow. Gniew	—	—	—							
22	Gniew	—	—	75	II, III	75	58,50 +129		—	190	—
23	Czerwińsk	—	—	—					—	—	—
	VII. Pow. Kartuzy	—	—	**134**							
24	Kartuzy	—	—	18		—			—	—	—
25	Sierakowice	—	—	27	III				—	60	75
26	Suleczyno	—	—	21		—	—		—	—	—
27	Przodkowo	—	—	13		—			—	—	—
28	Żukowo	—	—	8		—	—		—	—	—
29	Chmielno	—	—	9				—	—	—	—
30	Matarnia	—	—	7			—		—	—	—
31	Hopowo	—	—	9		—		—	—	—	—
32	Szymbark	—	—	7		—			—	—	
33	Stężyca	—	—	15	III	16	36	4,—	—	40	—
	VIII. Pow. Kościerzyna	—	—	**135**							
34	Kościerzyna	—	—	46					—		
35	Lipusz	—	—	20		—	—		—	—	—
36	Skarszewy	—	—	16		—	—		—	20	—
37	Stara Kiszewa	—	—	19		—	—		—	50	—
38	Liniewo	—	—	20		—			—		
39	Jezierce	—	—	14	IV	14	31,50		—	31	50
	IX. Pow. Lubawa	—	—	**126**							
40	Lubawa	—	1	26	I, II, III	80	159,75	—	—	159	75
41	Nowemiasto	—	—	26			—	—	—	—	—
42	Lipinki	—	—	25	II	21	39,25	5,25	—	44	50
43	Hartowiec	—	—	10			—		—	—	—
44	Grodziczno	—	—	10		—		—	—	—	
45	Wielkie Bałówki	—	—	8			—		—	—	
46	Truszczyny	—	—	11			—		—	—	
47	Gryźliny	—	—	10	IV	10	25,—			25	—

L. b.	POWIAT i KOŁO	Zmiany personalne i ilość człon. 31. IV. 31 r.			Składka miesięczna						
		+	—	sta	miesiąc	Ilość czł.	suma	„N.P."	na inne cele	razem zł	razem gr
	X. Pow. Morski	—	—	**117**							
48	Puck	—	—	17	III	19	42,75	7.—	—	49	75
49	Gdynia	—	—	45		—	—	—	—	—	—
50	Swarzewo	—	—	22	I	21	68.25	—	—	68	25
51	Krokowa	—	—	18		—	—	—	—	—	—
52	Karlikowo	—	—	15		—	—	—	—	—	—
	XI. Pow. Sępólno	0	0	**44**		—		—	—	—	—
53	Sępólno, koło pow.	—	—	44	IV	44	—	11.—	—	143	—
	XII. Pow. Starogard	—	—	**167**							
54	Starogard	—	—	36		—	—	—	—	—	—
55	Skórcz	—	—	36	III	36	90	—	—	90	—
56	Lubichowo	—	—	31	IV	30	67,50	7,50	—	75	—
57	Osiek	—	—	13	I, II, III, IV	11	110.10		—	110	—
58	Zblewo	—	—	18		—	—	—	—	—	—
59	Piece	—	—	5		—	—	—	—	—	—
60	Nowa Cerkiew	—	—		IV	13	32,50		13	45	50
	XIII. Pow. Świecie		1	**16**							
61	Świecie	—	—	27							
62	Nowe	—	—	23		—	—	—	—	—	—
63	Warlubie	—	1	12	I	12	30.—	3.	—	33	—
64	Osie	—	—	14	III	14	28.—	3.50	70.—	101	50
65	Bukowiec	—	—	14		—	—	—	—	—	—
66	Pruszcz	—	—	23	II	8	24.—	—	—	24	—
67	Jeżewo	—	—	15		—	—	—	—	—	—

L. b.	POWIAT I KOŁO	Zmiany personalne i ilość człon. dnia 31. IV. 31 r.			Składki miesięczne						
		+	—	stan	miesiąc	Ilość człon.	suma	„N.P."	na inne cele	razem zł	razem gr
67	Świekatowo	—	—	14		—	—	—		—	—
68	Lniano-Drzycim	—	—	15	IV	9	22 25	—	20.25	42	75
69	Gruczno	—	1	7		—	—	—	—	—	
	XIV. Pow. Tczew	**0**	**0**	**65**							
70	Tczew	—	—	41		—	—	—	—	—	—
71	Pelplin	—	—	24		—	—	—	—	—	
	XV. Pow. Toruń	**0**	**5**	**133**							
72	Toruń	—	—	77	—	—	—	—	—	—	—
73	Chełmża	—	5	42	II	48	120,—		—	120	—
74	Grębocin	—	—	14		—	—	—	—	—	—
	XVI. Pow. Tuchola	**0**	**0**	**70**	II	34	85	8,50	—	93	50
75	Tuchola	—	—	39	III	33	82.50	8,25	—	90	75
76	Sliwice	—	—	9		=	—	—	—	—	—
77	Cekcyn	—	—	13	III, IV	12+12	63.—	6	—	69	—
78	Bysław	—	—	9		—	—	—	—	20	—
	XVII. Pow. Wąbrzeźno	**0**	**0**	**86**							
79	Wąbrzeźno	—	—	22		—	—	—	—	—	—
80	Kowalewo	—	—	23	IV	22	55,—	—	—	55	00
81	Król. Nowawieś	—	—	9	IV	8	20,—	—	—	20	—
82	Książki	—	—	9	IV	9	22.50	—	—	22	50
83	Wielkie Radowiska	—	—	14	IV	11	27,50	—	—	27	50
84	Golub	—	—	9		—	—	—	—	—	—
	XVIII. Pow. Wejherowo	**1**	**0**	**53**							
85	Wejherowo	1	—	43	III	36	81,—	8,50	—	89	50
86	Szemud	—	—	10		—	—	—	—	—	—
87	Członkowie korespondencyjni	—	—	**48**		—	—	—	—	—	—
				1,961		920	3,373,25	101,00	130,75	3,418	35

KOMUNIKATY

I. Walny Zjazd Okręgu Pomorskiego w Działdowie.

Przypominamy, że tegoroczny Walny Zjazd Pomorskiego Oddziału Okręgowego odbędzie się w myśl uchwały, powziętej rok temu w Gdyni, w stolicy Polskich Mazur, w Działdowie, i to we wtorek, dnia **26. maja r. b.**

Zjazd rozpocznie się tegoż dnia o godzinie 8 min. 30 uroczystem nabożeństwem w Farze, a o godz. 10-tej przed południem nastąpi otwarcie zjazdu na sali hotelu „Masovia" przy Rynku, poczem nastąpi podział uczestników na komisje zjazdowe, — obrady poszczególnych komisyj, — a po południu ciąg dalszy plenarnego posiedzenia zjazdu, wszystko w hotelu „Masovia". Wieczorem tegoż dnia wieczór towarzyski z tańcami.

W przeddzień zjazdu, w poniedziałek, dnia 25. maja r. b. obradować będzie w Działdowie w gmachu szkoły powszechnej począwszy od godziny 3-ciej po południu Zarząd Okręgowy.

Zgodnie z §§ 99 do 104 naszego statutu, koła winny wydelegować swych delegatów (na każde 50-kę członków po jednym delegacie), którego należy zaopatrzyć w piśmienne pełnomocnictwo, podając nam wcześnie do wiadomości jego imię, nazwisko i adres. Wnioski kół, mające stanowić przedmiot obrad Walnego Zjazdu, winny być wcześnie nam zakomunikowane na piśmie. Inne bowiem wnioski, niezgłoszone na piśmie, mogą być jedynie poruszone jako wolne głosy bez uchwał. Na miejscu pracuje Komitet Zjazdowy, który należycie dba o techniczną stronę zjazdu, przyjmie uczestników na miejscu, a na wcześnie wyrażone życzenia zarezerwuje kwatery, które należy wcześnie zgłosić pod adresem „Rektor Wejrowski — Działdowo".

II. Klęska powodzi na Wileńszczyźnie.

Rozmiary klęski powodzi na Wileńszczyźnie, ofiarą której padło 16.000 bezdomnych, mnóstwo zabranych przez wodę i zrujnowanych domostw, gospodarstw, wiosek, ba miasteczek, zmuszają całe społeczeństwo do zainteresowania się losem nieszczęśliwych, dotkniętych katastrofą. Powstały odruchowo Centralny Komitet Ratunkowy w Warszawie, na czele którego stanęły osoby reprezentujące rząd i wszystkie sfery społeczeństwa pod przewodnictwem Pani Prezydentowej Rzeczypospolitej, zwrócił się do naszej organizacji z prośbą o współudział w akcji ratunkowej. To też organizacja nasza wydelegowała jako swego reprezentanta prezesa Zarządu Głównego p. senatora Sicińskiego.

Zaproszony do obrad Komitetu prezes Stowarzyszenia oświadczył imieniem naszej organizacji gotowość najdalej idącej współpracy i zapewnił prezesa Komitetu Wykonawczego, p. Marszałka Senatu b. wojewodę wileńskiego Raczkiewicza, o czynnym współudziale wszystkich członków Stowarzyszenia w tej humanitarnej akcji.

Na terenie Pomorza powstał Komitet Wojewódzki, a w chwili obecnej organizują się Komitety Powiatowe i lokalne.

Pomorski Zarząd Okręgowy, uchwaliwszy pewną sumę na doraźną pomoc dla powodzian, wzywa niniejszem wszystkie Zarządy Kół, aby:

1. uchwaliły na ten cel pewną sumę gotówkową,
2. członkowie naszych Kół wzięli czynny udział w pracach Komitetów powiatowych i lokalnych — przy zbieraniu dla powodzian fundszów, odzieży i żywności,
3. złożyły nam sprawozdanie o akcji ratunkowej z tamtejszego terenu.

Akcja powinna objąć nietylko członków, ale ogół nauczycielstwa i społeczeństwa na danym terenie.

Ponieważ niewątpliwie wśród dotkniętych powodzian znajdują się rodziny nauczycielskie, uważamy sobie za obowiązek, tembardziej zachęcić Szanowny Zarząd do akcji ratowniczej.

III. **Kurs przygotowujący do II. egzaminu w Tucholi.**

W tym roku także urządzamy kurs przygotowujący do egzaminu praktycznego w stolicy borów Tucholskich w Tucholi. Kurs ma za zadanie, należycie przygotować uczestników do złożenia egzaminu praktycznego. Opłata za kurs wynosi 43 zł., z czego należy wpłacić 15 zł. razem ze zgłoszeniem. Mieszkanie i wyżywienie albo w gmachu miejscowego seminarjum nauczycielskiego (dziennie 50 gr. od osoby za nocleg i 3 zł. za wyżywienie), albo w prywatnych stancjach na mieście przy cenie od 90 do 120 zł. za mieszkanie i utrzymanie. Czas trwania kursu od dnia 25. lipca do dnia 25. sierpnia r. b. Urozmaicenia i wycieczki, korzystanie z powiatowej bibljoteki nauczycielskiej, kąpiele i t. d. są zapewnione jak w latach poprzednich. Wszelkie zgłoszenia należy skierować pod adresem: „Rektor Józef Ossowski — Tuchola".

KOMUNIKAT

w sprawie tegorocznej wycieczki krajoznawczej drogą morską.

Po przeprowadzeniu ostatecznych pertraktacyj z wszelakiemi towarzystwami okrętowemi zawarliśmy oraz Związek Tow. Gimn. „Sokół" nareszcie umowę z „Polskiem Transatlantyckiem Towarzystwem Okrętowem Gdynia — Ameryka" w sprawie naszej wycieczki. wskutek czego służyć możemy niniejszem następującemi bliższemi informacjami:

I. PROGRAM:

Niedziela, dn. 2. sierpnia 1931 r.:

Zlot „Sokołów" w Gdyni

Poniedziałek, dn. 3. sierpnia 1931 r.:

Przyjazd uczestników do Gdyni, zameldowanie się w biurze wycieczkowem, mieszczącem się w gmachu szkoły powszechnej w pobliżu dworca, wręczenie programów, prospektów, udzielanie informacyj, na życzenie zwiedzanie grupami miasta i portu Gdyni.

Tegoż dnia o godzinie 13-tej zbiórka i zajęcie miejsc na statku „Pułaski".

Godzina 14-ta: odjazd z Gdyni.

Wtorek, dnia 4. sierpnia 1931 r.:

Godzina 17-ta: przyjazd **do Rygi.**

Środa, dnia 5. sierpnia 1931 r.:

Godzina 16-ta: odjazd **z Rygi.**

Czwartek, dnia 6. sierpnia 1931 r.:

Godzina 14-ta: przyjazd do **Sztokholmu** i zwiedzanie miasta.

Piątek, dnia 7. sierpnia 1931 r.:

Stockholm, zwiedzanie miasta.

Godzina 21-sza: Stockolm, odjazd.

Sobota, dnia 8. sierpnia 1931 r.:

Godzina 10-ta: przyjazd **do Visby.**

Godzina 20-ta: odjazd **z Visby.**

Niedziela, dnia 9. sierpnia 1931 r.:

Godzina 14-ta: przyjazd do Gdyni.

Po powrocie do Gdyni uczestnicy mogą być umieszczeni w naszych kolonjach wypoczynkowych Gdyni III. (Oksywiu) względnie w Jastarni II. (w Borze), skąd urządzi się wycieczki krajoznawcze celem zwiedzania portów morskich i miejscowości nadbrzeżnych.

II. OKRĘT:

Jedziemy wielkim statkiem „Pułaski" o przeszło 12.000 ton (ca 25 razy tak wielkim jak s. s. „Gdynia" albo „Gdańsk". Tym statkiem przybywa poprzednio do Gdyni sokolstwo polskie z Ameryki. Jest to swego rodzaju pływający hotel turystyczny, wędrujący kolejno z portu do portu. Dzięki temu uczestnicy oszczędzą sobie wszelkich dodatkowych kosztów hotelowych i bagażowych, wyzbywając się w ten sposób licznych trudów i przykrości zwykłej podróży, tem więcej, że bagaż jest zupełnie niepotrzebny a w razie zabrania takowego, pozostaje tenże wciąż na statku w danej kajucie pasażera.

III. OPŁATY:

Wszelkie opłaty począwszy od wyjazdu statkiem z Gdyni do chwili powrotu do Gdyni (przejazd statkiem, wizy, prawo wjazdu i wyjazdu do (z) obcych państw, opłaty portowe, noclegi, całkowite wyżywienie, oprowadzanie i wstępy) wynoszą 275 zł. od osoby. Od tej sumy udzielamy 10% opustu legitymującym się członkom „Stowarzyszenia Ch. N. N. S. P." oraz stałym abonentom „Od Naszego Morza", wykazującym się kartą rocznej prenumeraty. Ci płacą więc 275 zł. mniej 27,50 zł. to jest 247,50 zł.

IV. PASZPORTY I WIZY.

Uczestnicy naszej wycieczki nie będą potrzebowali osobnych paszportów i wiz, ponieważ kierownictwo wycieczki postara się o pasz-

port zbiorowy i o wizy danych państw. Dla uzyskania zbiorowego paszportu zechcą uczestnicy wypełnić i w przeciągu 5-ciu dni nam nadesłać wypełnioną deklarację, jaką na życzenie wyślemy każdemu, oraz dwie fotografje. Każdy uczestnik wycieczki winien posiadać dowód osobisty, stwierdzający jego obywatelstwo polskie (dla urzędników wystarczy legitymacja służbowa). Nadmieniamy, że bez dowodu osobistego wzgl. legitymacji urzędniczej nie można przejechać przez terytorjum w. m. Gdańska, t. j. nie można dostać się do Gdyni.

V. POSIŁKI.

Godzina 7,30 do 9-tej śniadanie: kawa, herbata, owsianka, chleb, masło, marmelada, jajka gotowane lub sadzone.

Godzina 12-ta do 13-tej obiad: buljon, barszcz, gorące danie, mięso, ryba, jajecznica, pasztety, kiełbaski, kanapki, ser, świeże owoce, kawa itd.

Godzina 15-ta do 16-tej podwieczorek: kawa, herbata, świeże pieczywo, ciasto lub tort.

Godzina 18-ta do 19,30 kolacja: zupa mięsna, grochowa, owocowa, kotlety z kartoflami, jarzyną, ogórkiem, kompotem itd.

Cena biletu okrętowego obejmuje całkowite utrzymanie na statku podczas całej podróży. Za trunki i napoje wyskokowe płacą pasażerowie oddzielnie.

VI. JAZDA.

Podczas podróży „Pułaski" jest okrętem jednej klasy, to znaczy, wszyscy pasażerowie mają dostęp do wszystkich pokładów i salonów, korzystając z jednakowego menu, a różnica cen biletów okrętowych zależna jest wyłącznie od rozmieszczenia kabin sypialnych, których opłata wynosi zależnie od klas do 750,— zł.

VII. ZAMAWIANIE BILETU OKRĘTOWEGO.

Bilety są imienne i nie mogą być odstępowane osobom trzecim, chociażby z uwagi na wspólny paszport. Uczestnicy zechcą dokładnie wypełnić kwestjonarjusz, dołączyć do niego dwie fotografje wizytowe oraz nadesłać zaliczkę w wysokości 25%, dalsze 25% winny być wpłacone w pierwszych dniach czerwca, a reszta najdalej do dnia 15. lipca rb. Sumy należy wysyłać blankietami czekowemi na nr. 212.707 P. K. O. Poznań („Od Naszego Morza").

W razie rezygnacji z podróży lub z powodu choroby uczestnik może stawić na swoje miejsce zastępcę, który winien nam nadesłać najdalej do dnia 15. lipca 2 fotografje oraz wypełniony kwestjonarjusz. Kto z tego prawa nie skorzysta, ani stawi się w terminie oznaczonym przed odjazdem statku z Gdyni, traci całą sumę, gdyż musimy cała należytość za każdego uczestnika z góry zapłacić Towarzystwu Okrętowemu najpóźniej 14 dni przed wyruszeniem statku bez prawa do zwrotów sum wpłaconych.

VIII. LEKARZ.

Na pokładzie jest lekarz okrętowy, udzielający bezpłatnie pomocy pasażerom, którzy zachorowaliby podczas podróży.

IX. BAGAŻ.

Bagaż ręczny do 30 kg. jest wolny od opłaty.

X. MUZYKA.

Orkiestra znajdująca się na pokładzie, daje znakomite koncerty i przygrywa do tańca.

XI. ZNIŻKI KOLEJOWE.

Zniżkę kolejową na powrotną drogę z Gdyni do miejsca zamieszkania otrzymuje każdy pasażer, o ile zaznaczy to w deklaracji, a jako urzędnik państwowy już nie posiada 50%-wej zniżki.

XII. DALSZE INFORMACJE.

Dalszemi informacjami służymy w każdej chwili bardzo chętnie. Bliższe opisy Rygi, Stockholmu i Visby zawierać będzie najbliższy numer ilustrowanego czasopisma o morzu polskiem i Pomorzu p. t. „Od Naszego Morza“ nr. 10, rok. III.. Szczegółowy program wręczy się uczestnikom na miejscu przed wyruszeniem w podróż.

Pomorski Zarząd Okręgowy „Stowarzyszenia Chrześcijańsko-Narodowego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych“.

Ukazała się w druku praca ALEKSANDRA LITWINA p. t.: **Egzamin praktyczny dla nauczycieli szkół powszechnych.**

W pierwszych rozdziałach omawia autor znaczenie i cele, oraz rodzaje i charakter tego egzaminu. Rozdział trzeci omawia program wymagań, więc wiadomości z psychologji dziecka, organizację pracy wychowawczej i nauczania, zasady higjeny szkolnej, ustawodawstwo szkolne, nowe kierunki pedagogiczne.

Rozdział 4, najobszerniejszy, poświęcił autor przygotowaniu do egzaminu. W zakończeniu omawia stosunek zakładów kształcenia nauczycieli do egzaminu praktycznego i podaje spis podręczników i książek do lektury podstawowej i uzupełniającej — w dodatku wreszcie przytacza w całości przepisy ministerjalne o egzaminie praktycznym.

W ten sposób skonstruowana jest książka **Litwina** niezbędną dla każdego nauczyciela, przygotowującego się do egzaminu praktycznego w szkole powszechnej. (Nakład Gebethnera i Wolffa. Cena zł. 2,50).

WŁ. NAWROCZYŃSKI. — Uczeń i klasa. Zagadnienia pedagogiczne, związane z nauczaniem i organizowaniem klasy szkolnej. Wydanie drugie poprawione i uzupełnione. Książnica - Atlas 1931 r.

Jak połączyć indywidualizowanie z uspołecznieniem przy wychowaniu i nauczaniu młodzieży, stanowiącej klasę szkolną: — oto najkrótsze sformułowanie podstawowego problemu tej książki. Dążąc do jego rozwiązania indywidualizującego i masowego, psycholoji pracy zbiorowej; główną jednak uwagę skupił na sprawie doboru pedagogicznego. Rzecz zamyka rozpatrzenie kilku projektów ustroju naszego szkolnictwa. Pierwsze wydanie tej pracy wyszło w 1923 r. nakładem Komisji Pedagogicznej Ministerstwa W. R. i O. P. Drugie wydanie zostało gruntownie przerobione i uzupełnione.

Zadaniem szkoły nowoczesnej jest nietylko nauczanie, ale i wychowanie młodzieży. Wychowanie zaś, jeśli ma być skuteczne, musi być ożywione jedną ideą i musi zmierzać do jednego jasno określonego celu.

Zadania tego sama szkoła, chociażby najlepiej zorganizowana. nie wykona Dla spełnienia go konieczne jest współdziałanie domu ze szkołą. Zrozumiano to

na całym niemal świecie, i w niektórych krajach Europy i Ameryki współpraca domu ze szkołą, zorganizowana na szerokich podstawach, wydaje znakomite rezultaty, przyczyniając się w dużej mierze do osiągnięcia celów wychowawczych szkoły.

U nas w Polsce zatacza coraz szersze kręgi świadomość potrzeby współpracy domu ze szkołą. Poczynają rozumieć jej doniosłość zarówno sfery nauczycielskie, jak i rodzicielskie.

Jednym z przejawów tego zrozumienia jest właśnie bibljoteczka **Współpraca domu i szkoły w dziele wychowania młodzieży,** wydawana staraniem Stowarzyszenia Dyrektorów Polskich Szkół Średnich Państwowych pod redakcją dyr. E. Łozińskiego. Bibljoteczka ta, której współpracownikami są dyrektorzy szkół i nauczyciele, oraz autorzy ze sfer rodzicielskich, porusza w sposób popularny, a jednak naukowy szereg zagadnień, których poznanie i przemyślenie jest warunkiem skutecznej współpracy domu ze szkołą. Współpraca taka okaże się bowiem tylko wtedy owocną, jeśli obie strony, dom i szkoła, będą wiedziały, co i jak się w dziedzinie wychowania młodzieży robi lub robić należy.

Z tego też względu tomiki tego zbioru są lekturą niezbędną zarówno dla nauczycielstwa, jak i dla rodziców dzieci, uczęszczających do szkół elementarnych, średnich, oraz zawodowych.

1. **E. SZTEINBOKÓWNA. — Współpraca domu ze szkołą.** Str. 24. Cena 1 zł. W książeczce tej omawia autorka najpierw rolę rodziny w wychowaniu, podkreślając, że rodzina, oparta na miłości, prawdzie i pracy, jest czynnikiem z punktu widzenia pedagogicznego bardzo doniosłym. Dowiodła tego rodzina w okresie niewoli, kiedy to, przeciwstawiając się zaborcy, uratowała duszę dziecka polskiego od zagłady, stworzyła atmosferę wychowawczo dodatnią i powołała do życia pierwszą szkołę prywatną. Przechodząc do stosunków obecnych, autorka wykazuje, co winien uczynić dom, co zaś szkoła, by praca ich nad młodzieżą była harmonijna.

2. **A. RONDTHALER. Czego szkoła oczekuje od rodziców.** Str. 36. Cena 1,50. Ujemny wpływ licznych czynników destrukcyjnych na wychowanie domaga się przeciwdziałania, a stąd dojrzał postulat, aby sprawę wychowania młodzieży szkolnej ujęła w swe ręce i poprowadziła z całą energją szkoła. Zadanie to szkoła może podjąć tylko przy współpracy domu, opartej na wzajemnem zaufaniu. Wychodząc z tego założenia, domaga się autor społecznego nastawienia rodziców, gdyż tylko ta droga prowadzi do istotnej współpracy. W stosunku do dzieci zaleca unikanie surowości, przymusu i siły, stosowanie natomiast swobody i zachęty.

3. **J. BZOWSKI. — Szkoła i rodzina.** Ich wzajemny stosunek i formy współżycia. Str. 36. Cena 1,50 zł. Treść: Wychowawcze zadanie szkoły. Zagadnienie udziału rodziców w wychowaniu szkolnem. Współpraca indywidualna czy zbiorowa Organizacyjna forma współpracy domu i szkoły. Współczesny kryzys wydawniczy jako motyw do pogłębienia akcji wydawniczej. Środki zaradcze. Jednym z nich współpraca rodziny i szkoły. Ogólny front wychowawczy. Rodzina i szkoła jako jego czołowe placówki. Cechy racjonalnej współpracy między rodziną a szkołą.

4. **M. GOLIAS. Organizacja pracy domowej ucznia.** Str. 19+1 nlb. Cena 1,— Autor wykazuje, jakie zadania otwierają się przed domem, który rzeczywiście chce współpracować ze szkołą, dowodząc, że zdolność pracy produktywnej w zakresie nauki szkolnej może wyrobić nauczyciel tylko przy pomocy domu. W szeregu wywodów wyznacza autor, jaką rolę może spełnić nauczyciel, aby uczeń umiał sobi poradzić w pracy domowej, a jaką dom, jak obie role się nawzajem uzupełniają i wspierają, aby ostatecznie wyrobić w uczniu cenną w życiu przyszłem zaletę owocnej pracy.

5. **I. PANENKOWA. Współpraca domu i szkoły w Ameryce Północnej.** Str. 19+1 nlb. Cena 0,90 zł.

Autorka omawia genezę i możliwości rozwojowe tak bardzo dziś rozpowszechnionych zrzeszeń rodzicielskich przy szkołach, kreśląc pokrótce dzieje i charakterystykę najpotężniejszej organizacji tego typu w Stanach Zjednoczonych, która liczy dziś ponad półtora miljona członków, rozporządza wielkiemi finansowemi i odgrywa poważną rolę w społeczeństwie.

6. **M. KREUTZ. Rozwój psychiczny młodzieży.** W druku.

STANISŁAW TYNC i JÓZEF GOŁĄBEK. Czytanki polskie dla II. oddziału szkół powszechnych. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa, 1930.

Niniejsze „Czytanki dla II. oddziału Szkoły powszechnej" stanowią znaczny postęp w nauczaniu języka ojczystego. „Czytanki" te, to w całem tego słowa znaczeniu książeczka pogodna, napisana z wielką znajomością duszy dziecięcej i z wielką troską o jej dobro, oparta na zasadach najwspółcześniejszych, uwzględniająca racjonalne wskazania metodyczno-pedagogiczne. Autorowie umieli odpowiedzieć dobrze rozwojowi intelektualnemu ośmioletniego dziecka i dostarczyli mu lektury, wybranej z prawie wszystkich autorów, ukochanych przez dzieci, począwszy od Konopnickiej, aż do Porazińskiej i Szelburg-Ostrowskiej; uwzględnili też najnowsze wyniki techniki (kino, radjo, aeroplan itd.), co wskazuje na wyraźną tendencję do uwspółcześnienia nauki szkolnej.

Słuszną i konsekwentną jest zasada koncentryzmu, wprowadzona do książeczki. Koncentracja tematów jest ułożona w ten sposób, by w miarę czasu i rozwoju dziecka uwzględniać coraz szersze jego zainteresowania i możliwości pojęciowe. Dlatego też łatwo można obserwować zmieniający się wciąż stopień trudności utworów, następujących kolejno po sobie. Z punktu widzenia dydaktyczno-pedagogicznego jest to bardzo ważny moment, stwierdzający o dużej rozwadze i wnikliwości autorów.

Bardzo duża pomoc w nauczaniu z wymienionej książeczki stanowić będzie dodany do niej „Przewodnik metodyczny", który jest oparty na 2-ch popularnych dziś metodach: francuskiej (metoda aktywna) i niemieckiej (metoda szkoły pracy), a równocześnie jest rezultatem długich studjów odnośnej literatury (a zarazem badań i doświadczeń), o której autorowie informują w interesującym wstępie do „Przewodnika". Sądzić można, że ten „Przewodnik" przyczyni się w niemałym stopniu do podniesienia kultury dydaktycznej wśród nauczycielstwa.

„Oświata Polska" — organ Wydziału Wykonawczego Zjednoczenia Polskich Towarzystw Oświatowych, kwartalnik poświęcony sprawom kulturalno-oświatowym a w szczególności zagadnieniom oświaty pozaszkolnej. Rok VIII. Warszawa, Marszałkowska 153, m. 6, tel. 308.58. Konto P. K. O. Nr. 8.615.

W tych dniach wyszedł z druku nr. 1 „Oświaty Polskiej" z 1931 r., zawierający jak zwykle interesującą treść. Mianowicie w artykule wstępnym p. t. „Rola rządu w dziedzinie oświaty pozaszkolnej" p. Jan Kornecki przedstawia akcję rządu w dziedzinie oświaty pozaszkolnej, pisze o stanie budżetowym tej kwestii i o stosunku rządu do prac oświatowych pozaszkolnych, oraz do organizacyj społeczno-oświatowych.

P. Andrzej Niesiołowski z Poznania zamieścił dalszy ciąg swej obszernej pracy p. t. „Formy i metody pracy oświatowej", rozpoczętej w nrze 4-tym „Oświaty Polskiej z 1930 r.

Dział „Polacy poza granicami Rzeczypospolitej" zawiera artykuł prof. Kazimierza Żurawskiego o szkolnictwie polskiem we Francji.

W materjałach oświatowych umieszczono: 1) Dar Narodowy 3-go Maja, 2) Antypolski wiec studentów w Berlinie, 3) 70 miljonów marek rocznie na kolonizację Prus Wschodnich. 4) Represje przeciw Polakom. 5) Antypolskie szykany na Politechnice Gdańskiej, 6) Wiec Polaków w Gdańsku, 7) 11.000 dzieci na kolonjach Zw. Obrony Kresów Zachodnich. 8) Litwini zabronili Polakom obchodu powstania listopadowego.

Obszerna kronika oświatowa, bibljografja i przegląd czasopism uzupełniają całość. Przedpłata roczna „Oświaty Polskiej" wynosi zł. 10,—, cena pojedyńczego zeszytu 2,50. Roczniki z lat dawnych (1924—1930) po 6 zł.

Od nowego roku rozpoczęto przy „Oświacie Polskiej" wydawać **„Przewodnik Biblioteczny"** Zjednoczenia Polskich Towarzystw Oświatowych, miesięcznik ułatwiający wybór książek do bibljotek. Dodatek do czasopisma „Oświata Polska". Rok I. nr. 1—3 z 1931 r. zawiera 36 recenzyj książek treści religijnej, naukowej i beletrystycznej, polecanych do bibljotek oświatowych. „Poradnik Biblioteczny" można prenumerować oddzielnie, — jego przedpłata roczna wynosi zł. 2,50, cena pojedyńczego zeszytu 30 groszy.

LUCJAN KAPITANIK. — Zasady działania i obsługi samochodu. 235 rys. 317 str. Wydawnictwo M. Arcta w Warszawie. 1931. Cena brosz. 8,80, w opr. 11 zł.

(Silnik, karburator, instalacja elektryczna, mechanizm przenośny, mecha-

nizm kierowniczy, hamulce, zawieszenie, uszkodzenia, wykrywanie uszkodzeń, jak prowadzić samochód).

Jest to podręcznik, zawierający zwięzły wykład zasad działania silników spalinowych i obsługi samochodu.

Część I. teoretyczna podręcznika zawiera podstawowe wiadomości o silniku i mechanizmach na samochodzie. Szczególniej obszernie autor zajmuje się karburacją i instalacją elektryczną.

W części II. praktycznej podręcznika autor podaje zasady obsługi samochodu, najczęściej spotykane uszkodzenia, ich wykrywanie i usuwanie. Systematyczne ujęcie przedmiotu szczególniej zasługuje na podkreślenie, jeżeli zważyć, że większość początkujących automobilistów, tak kierowców zawodowych jak i amatorów, ma największe trudności z wykrywaniem niedomagań i uszkodzeń oraz z ich usuwaniem. Książka wydana jest bardzo starannie i przejrzyście; klisze dobre; format praktyczny. Tekst napisany stylem prostym i zwięzłym, daje uczącym się możność łatwego zrozumienia i opanowania przedmiotu. Bardzo liczne rysunki mechanizmów i ich części dobrane są nader zręcznie, uzupełniając znakomicie wykład. Z ujęcia przedmiotu i układu podręcznika wynika, że autor przeznaczył go przedewszystkiem dla kierowców zawodowych i amatorów sportu samochodowego. Szczegółowy prospekt książki wydawnictwo wysyła gratis.

NOWOŚCI TOW. WYDAWN. „RÓJ" W WARSZAWIE:

SYGFRYDA UNDSET. — „Wiosna". Książka ta posiada w najpełniejszej mierze to wszystko, co szczególnie cenimy w północnych literaturach: prawdę i przejrzystość, finezję myśli, czysty i głęboki ton uczuć, polot wyrazu. Jest to napisana z cudowną przenikliwością psychologiczną historja małżeńska, jakich istnieje może tysiące, ale z których żadna nie została opowiedziana w sposób tak istotny. Jakże świetnie charakteryzuje Sygfryda Undset perypetje duchowe tych obojga nieboraków, ża po ich najgłębsze, najboleśniejsze doznania, jak mistrzowsko modeluje ludzi i rzeczy, z jakiem macierzyńskiem zrozumieniem sekretów życia odwołuje się do czytelnika! Autorka budzi w nas nietylko podziw, budzi uwielbienie dla siebie! Znajdują się w tej książce ustępy, które, gdy czyta się je, bezdenną grozą napełniają człowieka. Mało — zaiste — wyszło z pod pióra pisarek powieści równie delikatnych, a zarazem potężnych.

JAMES JOYCE. — „Portret artysty". James Joyce, autor głośnej, zabronionej przez cenzurę amerykańską książki p. t. „Ulisses", którą obszernie omawiał Boy w Kurjerze Porannym, jest najwybitniejszym pisarzem współczesnej Ameryki. Od dwu lat nazwisko Joycea tak się wysunęło na pierwszy plan w świecie literatury, jak w świecie nauki chyba nazwiska Einsteina i Freuda.

UPTON SINCLAIR. — Boston t. IV-ty. Jest to czwarty i ostatni tom powieści, osnutej na głośnej sprawie Sacce i Vawzetti-ego, w której wielbiciele autora „Nafty" znajdą równie czujny, błyskotliwy, plastyczny reportaż rzeczywistości amerykańskiej. Pisarz niezłomnej walki, który — zawsze na szańcu — zwalcza krzywdy, tępi nadużycia i przygważdża wszelką obłudę. Nikt jeszcze tak wspaniale nie opisał zawrotnego tempa życia współczesnej Ameryki i nikt tak nieustraszenie nie obnażał całego zepsucia i deprawacji cywilizacji amerykańskiej.

ILJA ILF i EUGENJUSZ PIETROW. — Dwanaście krzeseł. Tryskająca humorem współczesna powieść sowiecka. W kalejdoskopie bujnych, tętniących życiem zdarzeń, przewija się przed nami hitorja fantastycznych, swoiście groteskowych przygód wielkiego kombinatora, rzuconego w wir rewolucji dawnego dygnitarza carskiego. Mimo lekkiego, niefrasobliwego tonu, książka ta rzuca prawdziwy snop światła na tak jeszcze, mimo wszystko dla nas obce i niezrozumiałe stosunki współczesnego życia rosyjskiego.

K. SEIFERT. — „Płonące żagwie nad Polską". Bezlitośnie odsłonięta cała nędza zezwierzęcenie armji, udręka uciekinierów podczas przemarszu wojsk nieprzyjacielskich przez Polskę w roku 1915. To nietylko dokument historyczny, ale i literackie arcydzieło, porywające i przekonywujące.

LUDWIG WOHL. — „Prezydent Costa Nueva". Autor tej powieści wprowadza czytelnika w świat towarzyskiego i politycznego życia jednego z państewek Ameryki Południowej. Opowieść ta — w nieco groteskowem opracowaniu — przynosi niezwykłe przygody śmiałka, który pod wpływem miłości do ambitnej panny z nizin społecznych, dźwiga się na najwyższe stanowisko w tej fantast. republice.

LUDWIK KURNATOWSKI. — „Branka cyganów". Oczekiwane niecierpliwie pamiętniki byłego Naczelnika Warszawskiego Urzędu Śledczego.

OSTATNIE TOMIKI BIBLJOTEKI HISTORYCZNO-GEOGRAFICZNEJ:

Nr. 166. Komandor-Per. Czeczet. Ucieczka Goeben i Breslau. Jest to 21 tomik z „Cyklu Morskiego".

Nr. 167—168. Bruno Winawer. „Łono natury". Jest to 16-ty tomik z cyklu „Świat Dziwów".

✝ Dnia 2. maja 1931 r. zmarł śmiercią tragiczną członek naszej organizacji kolego śp. **Paweł Oźga**, kierownik szkoły w Rudniku. Zmarły był wzorem pracowitego pedagoga o chrześcijańskich zaletach charakteru. Jego pamięć wśród nas zawsze żyć będzie! Cześć Jego świetlanej pamięci!

Zarząd Koła Grudziądz.